

„Nagyságos Község”

DÖRGICSE

KÖZSÉG, VESZPRÉM MEGYE

(Alsődörgicse, Felsődörgicse, Kisdörgicse)

TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNYA

készítette: Dr. Vukov Konstantin
okl. építészmérnök, műemlékvédelmi szakmérnök, szakértő
Dörgicse-Budapest 2020

TARTALOM

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT 3

- 1.1 A település történeti leírása 3
- 1.2. A település régészeti örökségének felmérése 12
- 1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára 12
 - 1.3.1. a világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek 12
 - 1.3.2. az országos építészeti örökség elemei 12
 - 1.3.3. a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek 22
- 1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára 23
 - 1.4.1. településszerkezet, karakter területek 23
 - 1.4.2. telekstruktúra és az utcavonal-vezetés 32
 - 1.4.3. utcakép, utcaképi részletek 37
 - 1.4.4. helyi településképi értékek leletára 42Egyéb településkarakter elemek
 - 1.4.5. építményrészlet, alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás 55
 - 1.4.6. táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet 62
 - 1.4.7. szobor (feszületek, kálváriák), képzőművészeti alkotás, utcabútor 66

2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE 69

- 2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése 69
- 2.2. A 2.1. pontban szereplő változások hatásai 69
 - 2.2.1. a régészeti örökségre 69
 - 2.2.2. a történeti településre, település- és tájszerkezetre 69
 - 2.2.3. a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre 69

3. AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV 70

- 3.1. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények 70
 - 3.1.1. Műemléki környezetek felülvizsgálatai javaslata 70
 - 3.1.2. Településszerkezeti területi védelem javaslata 71
 - 3.1.3. Az utcaképvédelem paraméterei 72
 - 3.1.4. Településképi helyi védelem 73
- 3.2. Az önkormányzati feladatok 76

FELHASZNÁLT IRODALOM 77

SZERZŐI ADATOK 79

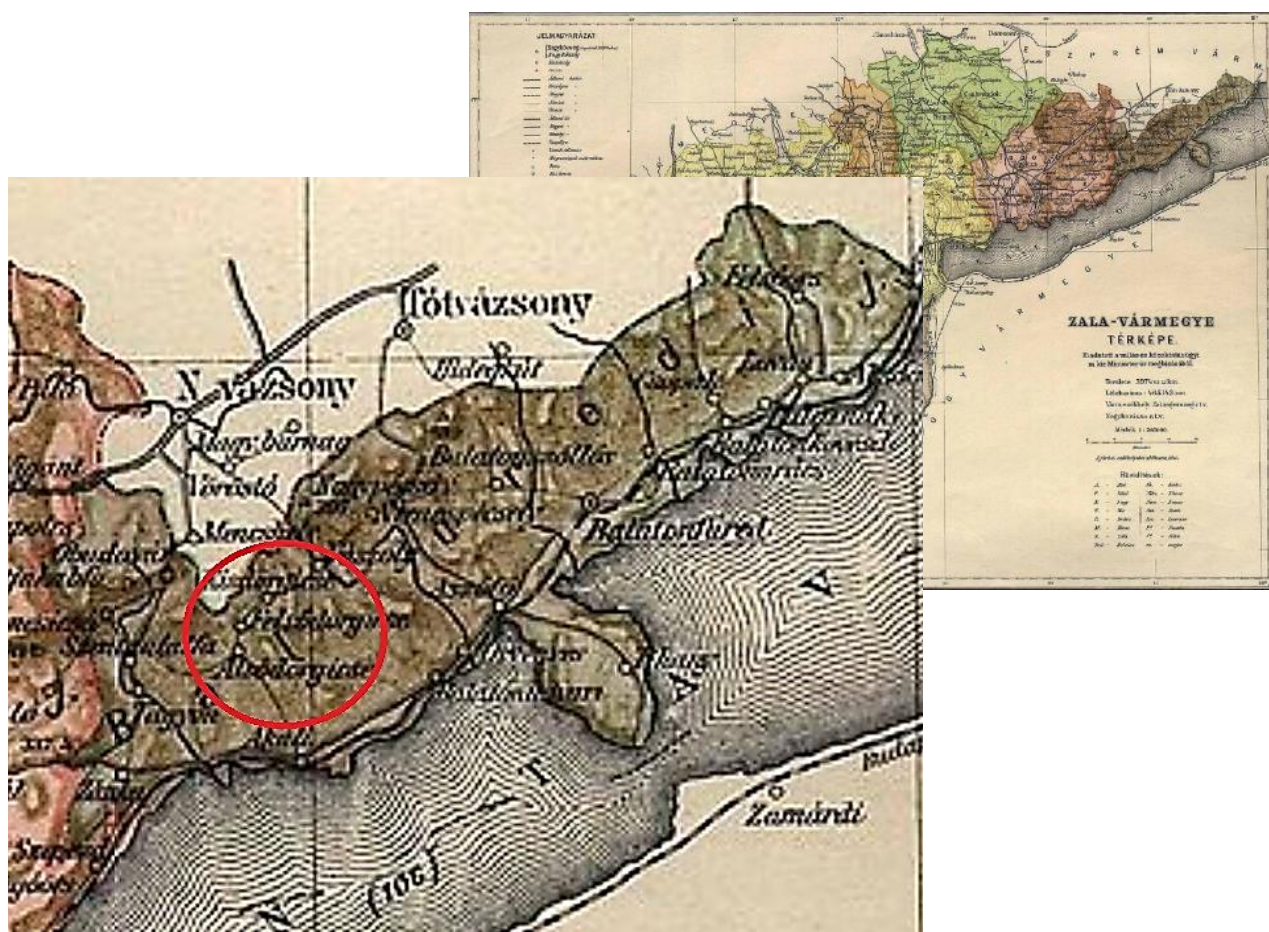
NYILATKOZAT 79

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

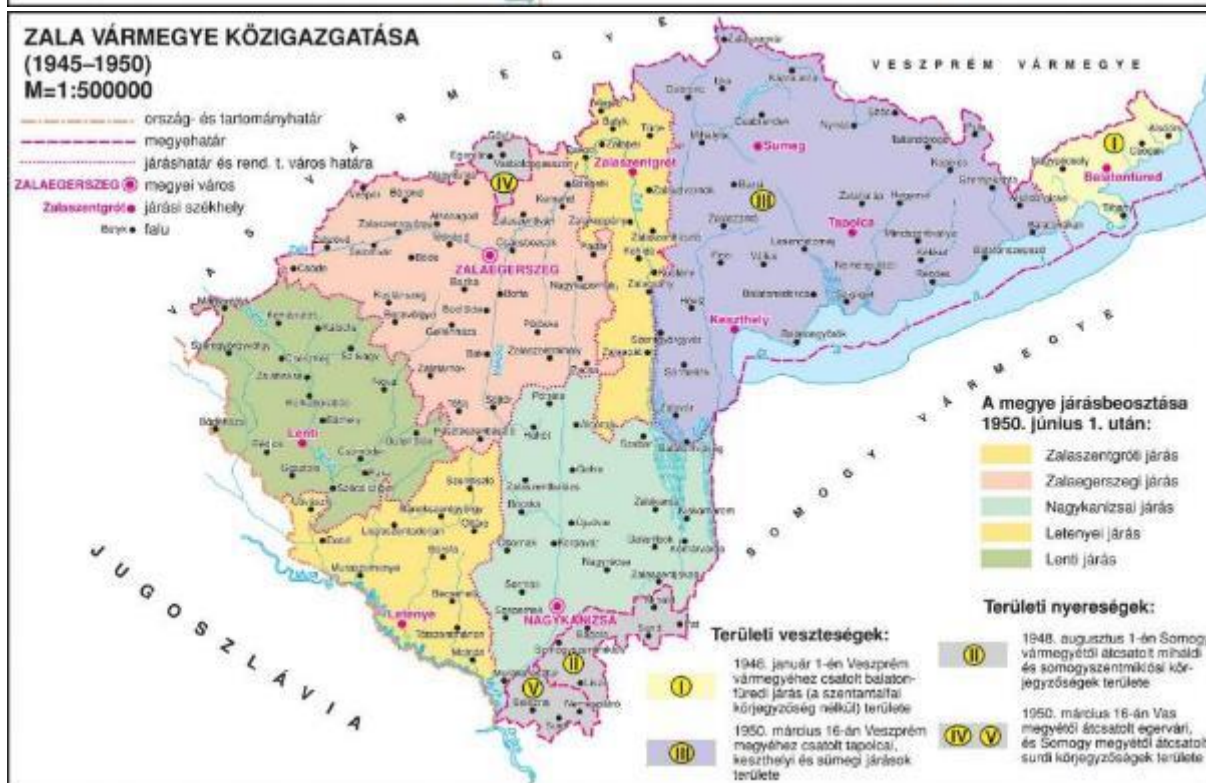
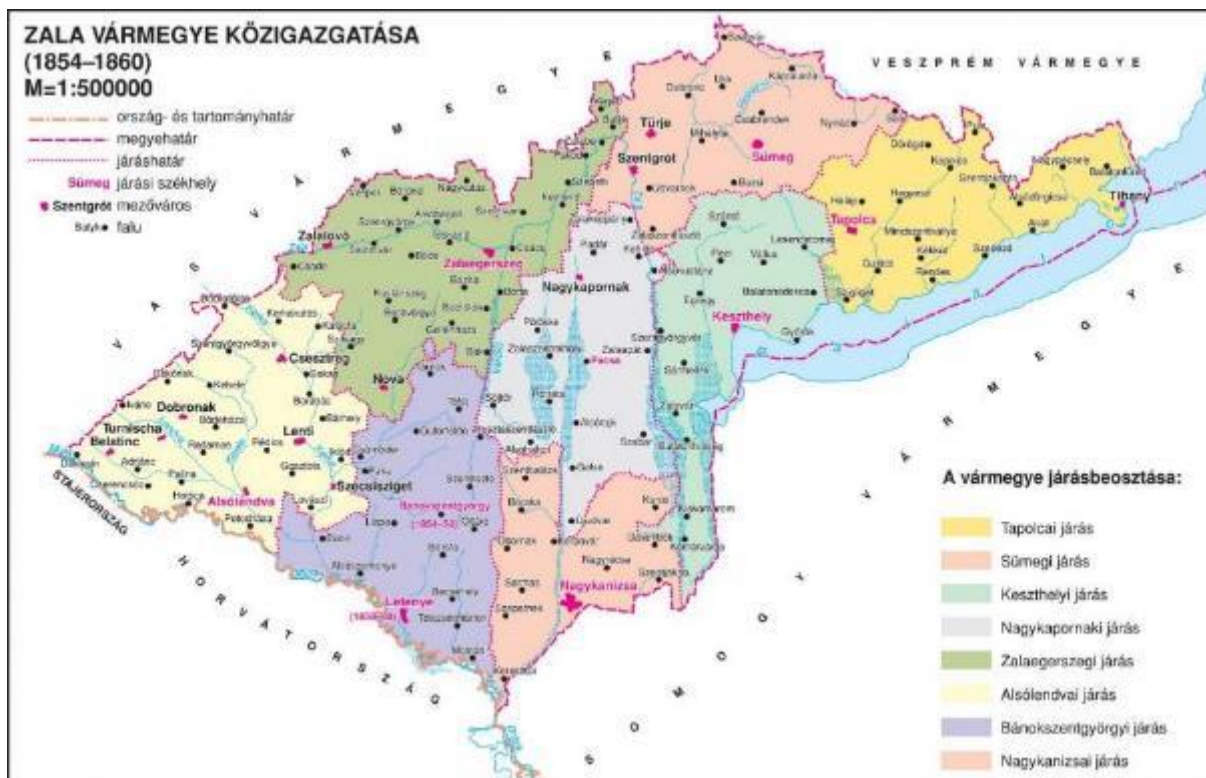
1.1. A település történeti leírása

Dörgicse ma közigazgatásilag Veszprém megyében 2013-tól a Balatonfüredi járásban fekszik, három történelmi falurész egységes elnevezése formájában. 1950-ig a megyehatár rendezése előtt Zala megyéhez tartozott, ezért a levéltári forrásokat a Zalai Levéltárban kell keresni, ill. a megfelelő uradalmi fondokban. Térképeken is a történelmi Zala megye területe tanulmányozandó.

A név a Dörgicse változat mellett előfordult Fired-Dergethe (Füred-Dörgicse), Dörgicze formában. Alsódörgicse Boldog-Asszony-Dörgicze, Felsődörgicse Szent-Péter-Dörgicze, Kisdörgicse Kis-Falud-Dörgicze néven is előfordul a templomok titulusa alapján.

Zala vm. térképe 1900 körül, részlet kiemeléssel

Középkor és koraujkor

Veszprém megye területén ma egy Dörgicse nevű település ismert, amely Alsó- és Felsődörgicse egyesítésével jött létre. A két, egykor önálló falu egy keskeny völgyben, egymástól alig egy kilométerre fekszik, napjainkra majdnem összeépültek egymással. Tovább északra találjuk Kisdörgicsét, amely külön álló maradt - ma egy közigazgatású község része -, s délre, a Balaton partján Balatonakali községet.

A középkori írott források azonban, néhány kilométerre a víztől, egymástól nem nagy távolságra öt Dörgicse nevű településről szólnak: Kis-, Alsó-, Felső-, Ság- és Akalidörgicsét említik meg. Régészeti terepbejárások tisztázták, hogy a ma Balatonakalihoz tartozó Ságpuszta az egykori Ságdörgicsével azonos.

Szőlőkről, határjárásokról maradtak fenn Dörgicsét említő középkori oklevelek 1269, 1312, 1416 évekből.

A fent említett települések történetével nem foglalkozik kiterjedt irodalom, az okleveles adatok is igen gyérek, s valószínű, hogy számos esetben összetévesztették egymással a több hasonló nevű települést, vagy egyszerűen nem is különböztették meg őket, s csupán Dörgicsének említették őket. Így sok esetben nehéz tisztázni, melyik Dörgicsére is vonatkozik az adott forrás. Ugyanakkor segíti eldönteni a vitás kérdéseket, hogy a települések majdnem mindegyike más-más birtokos tulajdonában volt. Jelentős birtokos volt itt az egyház, a tihanyi apátság, a veszprémi és a fehérvári káptalan, a világi birtokosok közül a Bogát-Radvány nemzetség és helyi kisebb nemesek említendők meg. A fehérvári káptalan által birtokolt Alsódörgicse első említése egy 1251. évi oklevélből ismert, ekkor Menchel (Mencshely) falu népei és a fehérvári káptalan Dörgicse falubeli népei között határt vonnak. 1269-ban egy dörgicsei szőlő ügyében a fogott bírák döntéséhez beleegyezését adta a fehérvári káptalan kanonokja is. 1333-ban a pápai tizedjegyzék Fired Derge the néven tünteti fel.

A fennmaradt adatok a káptalan zavartalan birtoklását bizonyítják egészen a 16. századig. A falut temploma védőszentjéről sokszor nevezték Boldogasszonydörgicsének is. Ezen a néven említi egy 1495-ben kelt oklevél is, melyben a fehérvári káptalan birtokainak jegyzékét Orsini Orsi teanoi püspök és pápai követ hagyja jóvá.

A templom a 16. század végén–17. század elején az evangélikus egyház birtokába került. 1754-ben Mária Terézia rendeletére ismét a katolikusok kapták meg, ekkor Bíró Márton püspök még helyreállította, 1778-ban még működőképes, de 1816-ban már romos volt. Egy, a veszprémi káptalani levéltárban fennmaradt, Vászoly és Dörgicse 1781. évi határpere kapcsán készült térkép tanúsága szerint ekkor az alsódörgicsei templom még állt, tornyán sátoztetővel és két kereszttel, nyugati homlokzatán három ablakkal. A torony déli homlokzatán ugyancsak három ablak látszik. A hajó és a szentély eltérő gerincmagasságú tetőszerkezete szintén hitelesnek tűnik. (forrás: Wellisch M.)

A 17-18 század a 19. század közepéig

Alsó- és Felsődörgicse dokumentumokkal alátámasztva a Székesfehérvári Prépostság örkanonoki igazgatása alatt álló uradalom volt. A falurészekben nemesek mellett jobbágyok, zsellérek éltek a nyilvántartások szerint. A 17. század végéről való a székesfehérvári örkanonokság birtokainak - datálás nélküli - urbarialis összeírása. Feltünteteti az egyes helységek pénz- és természetbeni adóját (nona, decima), bordézsmaáját, utasítást tartalmaz a bírók, a mészárosok szolgáltatásait illetően. Az örkanonokság birtokai: Boldog-Asszony-Dörgicse, Szent-Péter-Dörgicse, Sagh-Dörgicze, Kiss-Falud-Dörgicze, Akali-Dörgicze, Kékkút, Lovas, (Zala m.)

Az urbáriumbökönyvek több esztendőről fennmaradtak, közülük a meghatározó jelleget mutatókat idézzük:

1758 (kéziratos lista) (HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 089. - No. 079.)

Jelleg Egykorú magyar feljegyzés, 4 pagina. Aláírás nélkül.

Szöveg (Összeírás), „Specificatio”.

Alsődörgicse:

8 nemes, 15 jobbágy, egész-, féltelkesek, fertályosok, 3 zsellér névvel. – Állataik: vonós ökrök, lovak, fejős rideg tehének.

– Kézpénzcensusuk egyenként. – Hosszúfuvar napok száma egyenként. (Nemesek is censusfizetésre és hosszúfuvarra kötelezettek.)

Felső Dörgicse: 16 nemes, 9 jobbágy.

Fehérvári custodiatu javai.

(Zala m.): Alsó-Felső Dörgicse – Lovassy – Pusztaság – Akaly – Kékkuth

1780 Mária Terézia Úrbéri Tabellák, MEGYE=ZALA

Alsődörgicse (ZALA)

SZÉKESFEHÉRVÁRI ŐRKANONOK 10. telek, 293 hold, 21 jobbágy, 3 zsellér, háztalan zsellér nincs

Telek	Hold	Jobbágy	Zsellér	Házatlan zsellér
1. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
2. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
3. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
4. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
5. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
6. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
7. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
8. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
9. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
10. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
11. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
12. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
13. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
14. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
15. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
16. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
17. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
18. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
19. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
20. H. 2. 1. 2. 10. 1.				
21. H. 2. 1. 2. 10. 1.				

1758-as kéziratott urbárium Alső Dörgicsei kezdőlapja

1780-as urbárium aláírólapja

1780-as urbárium aláírólapja

Fennmaradt sematikus épületábrázolás is a 18. század végéről, amely a fehérvári őrkanonokság birtokán lévő falusi tulajdonban levő házakat mutatja be. Úgy látszik, hogy eladták a birtok ezen épületeit. Sajnos nem tudjuk azonosítani a mai helyzettel.

1774 épületek Alsó et Felső Dörgicse tulajdonában

Aedificia in possessionibus Alsó, et Felső Dörgicse [T 1 No 9/1]

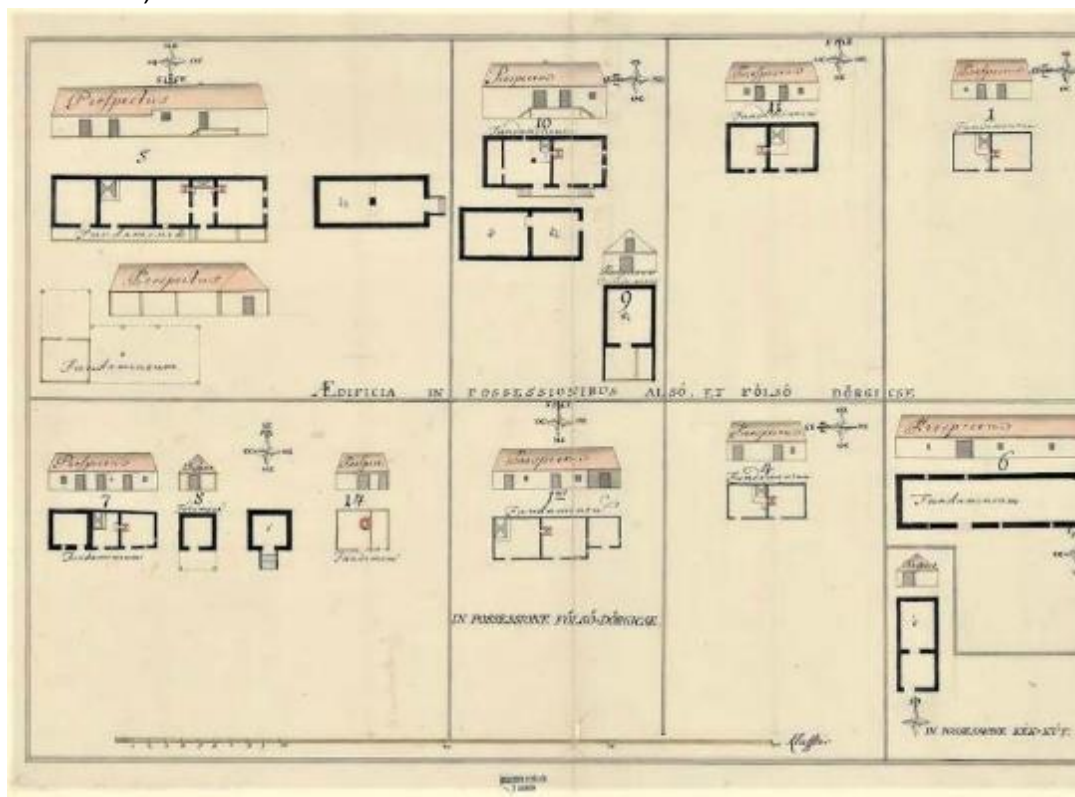
Típus alaprajz, homlokzat

Méret 60x41 cm, Jelzet T_1_No_9/1

Főcím Aedificia in possessionibus **Alsó, et Felső Dörgicse**

Tárgy No 9/1 A fehérvári őrkanonokság alsó-, felsődörgicsei és kékkuti (Zala m.) épületei

Dátum Keletkezés éve: 1774, Fizikai leírás: kéziratos, Fizikai állapot: szakadt
Szelvényszám: 1 lap, forrás: Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára • T 1
Delineationes aedilium (17. sz.-19. sz.) • T Kormányhatósági fondokból kiemelt tervek (17.
sz.-20. sz.) • T – Tervtár

A fehérvári örkanonoki uradalom 1768-ban fiskális igazgatás alá került báró Dolberg halála után. (Urbárium, Registrata: UC 89 : 83(b), 1768. július 15).

A nagyszámú nemes HORVÁTH család közül a vasi szentgyörgyi Horváth volt egy ideig veszprémi birtokos. József vasi alispánnak SZEGEDY Bónktól szül. leányát Festetics Kristófnak tábornok fia, József, a tolnai ág alapítója vette feleségül. Zsigmond volt a nagy családi vagyon szerzője. A fehérvári custodiatusi jószágok (Akali, **Dörgicse**, Őszöd) haszonbélőjeként sokszor lakott a Balaton mellett; az 1790-es években építette a híres füredi Horváth-házat, a mai Stefániát. A kegyes tanítórend az első két évben meghosszabbította vele a volt örkanonoki jószágok bérletét. Soproni ogy.-i követ, majd békési főispán, kamarás, v. b. t. t., temérdek birtokot szerzett Zala-, Somogy- és Veszprém megyéken kívül még öt vármegyében. Hasonnevű fia 1807-ben Somogy követe, 1810-ben grófi rangot és Hugonnára adományt nyert s evvel alapítója lett a HUGONNAY grófi családnak. (Bél M. 219)

„Akali: szintén 1720 után népesült újra; a káptalan 1741-ben és 1746-ban Antal, Csabi, Hegyi, Isó, Kiss, Nagy, **Sárffy**, Sándor És Szentes családokat iktatott birtokba; mestere volt; a határ nagyobb része a fehérvári örkanonok birtoka volt, **Dörgicsével** és a szemben, vízen túl fekvő Őszöddel; 1807-ben Ferenc király a custodiatus birtokait a kegyes tanítórendnek adományozta. — 1828-ban 270 lakosa volt.” (Bél M, 232)

Majd királyi kusztodiális javadalombirtokká alakult, amelyet I. Ferenc király és császár, 1807-ben a piarista (kegyes-) rendnek adományozott, mivel a rend híján volt anyagi eszközöknek. A somogyi központról elnevezett mernyei uradalmat alkotó birtokok Somogy, Zala es Tolna vármegye területéhez tartoztak, s a települések közé tartozott Dörgicse is. Az uradalmat 1820-ban öt, 1940-ben már 12 kerületre osztották fel. A legtávolabbi, a rangsor végén álló a dörgicsei kerület volt Alsódörgicse központtal. Ennek nyomán még ma is megtapasztható beavatkozások, építkezések történtek a faluban (pl. Granarium, tornácos tiszti lak és a cselédház).

1796 Vályi András, Magyar Országnak leírása. első. kötet, Buda 1796, 519.

<p>DÖRGITSE. Alsó Dörgitse. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Urai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Balaton tava mellett, Csicsónak szomszédságában, határja minden javakkal bővelkedik, első Osztálybéli.</p> <p>DÖRGITSE. Felső Dörgitse. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik az előbbinek szomszédságában, határja hasonló az Alsó Dörgitseéhez, 's ez is első Osztálybéli.</p>	<p>DÖRGITSE. 519</p> <p>DÖRGITSE. Kis Dörgitse. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik az előbbienektől nem messze, határja gazdag, 's szép tulajdonságaihoz képest, ez is első Osztálybéli.</p>
--	---

1807-ben a rend a korábbi bérlőt, a Horváth családot bízta meg az uradalom gazdaságának irányításával, majd 1809-ben a rend házi kezelésbe vette azokat.

Az uradalom virágzó gazdálkodását az első es a második világháború kissé visszavetette, majd az 1945-os földreform, aztán az egyházi iskolák, illetve birtokok 1948-1950 közötti államosítása végleg felszámolta a piarista kusztodiatus birtokait is.

A kegyesrendiek megszervezték a szétszórta fekvő birtokok igazgatását, és tervszerű fejlesztésbe kezdtek. A piarista rend jószágkormányzót állított a kusztodiatus élére, akinek munkáját, illetve a birtok gazdálkodását nagyszámú szakember és személyzet segítette (segédkormányzók, számvevők, pénztárosok, kezelő tisztek).

Az uradalom jobbagyai, zsellérei mellett jelentős számban éltek kisnemesek is a faluban, főként Felső-Dörgicсэн.

Az 1845 évi nemesi összeírás egy lapja.

Az Antal család nagyon kiterjedt tagsága az egész környéken megtalálható volt.

Pl. Antal Dániel Név Antal Dániel (Jogállás nemes)

Hely/közigazgatási egység Felsődörgicse, Tapolcai járás, Zala megye, 1845,

Kapcsolódó személy Apja Antal Gábor), továbbá pl. Antal Imre,- Pál, - Ferenc (kép)

(forrás: MNL Zala Megyei Levéltár, Adatbázis Zala megye nemesi katasztere 1790, 1829, 1845)

A birtokközpont Alsódörgicse volt, hozzá tartozott még Felsődörgicse, Akali, Ság-puszta, Kékkút. Dörgicse épületállományáról már a 18. század közepétől maradtak fenn összeírások, 1774-ből a fent bemutatott rajzok is. 1774-ben Alsódörgicsén a kocsmaház és a hajdú háza (korábban ez volt a tisztartói ház) kétosztatú, füstöskonyhás sövényfalú, talpas ház volt, akárcsak a felsődörgicsei kocsmaház, amelynek szobája elé kiskamra épült. E régi faházak mellett többségben voltak a kőépületek, némelyiküket már 1774-ben is romladozónak jeleztek. Jellemző, hogy a kőfalú pincék rendszerint famennyezettel épültek, a borona födémeket csak az 1820-as, 30-as években kezdték bolthajtásosra átépíteni. A kontyolt tetőket rendszerint rázott szalmával fedték, csak a rangosabb épületeket fedték náddal. Az 1804-es összeírás lényegében ugyanezt az épületállományt tartalmazza, de eltűntek a faházak, az új építkezést néhány kőfalú gazdasági épület: pálínkfőző, magtár, pajta jelzi. Alsódörgicsén felépült az első többlakásos cselédház az uradalmi hajdú, a gulyás és a pásztor számára. Ennél az épületnél említik először a zsuppal való fedést.

A piaristáknak korábban Felsődörgicsén egy kocsmát kivéve nem voltak saját kezelésben levő épületei, a zálogba vett kisenemesi telkekkel azonban birtokába jutottak az azokhoz tartozó belső területeknek, kúriáknak is, amelyek a nyugat-kelet irányú utca keleti végén, az északi soron helyezkedtek el. A kataszteri térképen (1858) ezért látunk kert ábrázolást. Az egykori kisenemesi kúriák a piaristákhoz kerülve erdészházként, árendásházként, cselédházként szolgáltak, majd miután eladták őket, a falusiak tulajdonába kerülve lakóházként funkcionáltak tovább, mindig az új igények szerint átalakítva. Így lett az egykori felsődörgicsei kocsmaházból a 20. században evangélikus tanítóház és iskola, az alsódörgicsei kovácsműhelyből tűzoltószertár.

Alsódörgicse 1858. évi kataszteri térképén jól láthatóan az uradalmi épületek északról es keletről fogják körül a falu közepén levő teret, amelynek nyugati oldalán állt a kocsmaház épülete.

Részlet az 1858-as kataszteri térképről és ma

A piarista birtok magtára (VÁTI 1956 fotó, LTK)

Uradalmi hosszú épület lakóházzá átalakítva, egykori cselédház lehetett (analog példa Vászolyban is áll)

Alsódörgicse lakóinak zöme lutheránus volt, a 18. század közepéig ők használták a falu középkori eredetű, de már roskadozó templomát. Bár a püspök ezt 1754-ben visszavette a katolikusok számára, a templom hamarosan használhatatlanná vált, így mindkét felekezeti új templom építésére kényszerült. Az evangélikus templom 1794-ben épült fel a Felsődörgicse vezető útnál. A katolikus templom, a tér északi részén, a magtár előtt, csak az 1860-as években épült fel. Addig zsindegyházzal fedett harangtorony állt a helyén, amely 1814-ben épülhetett. A ma is álló magtárat (mai Granarius Udvarház) az 1811-ben készült, sziklába vágott pince fölött emelték az 1830-as években. Földszintjén volt egykor a kerületvezető tiszt lakása. Vele szemben, a telek nyugati oldalán ma is áll a lépcsőtornácos tiszt háza. A teret keletről határoló telkeken álló uradalmi épületek, amint az egykori kocsmaház is, sok átalakításon estek át, olykor funkciójuk is megváltozott. A már rossz állapotú kocsmaház telke 1864-ben csereként Csabi Dániel kezére jutott. Ezt kapta kárpótlásul saját telkéért, amit megcsonkítottak, hogy a birkacsapást kiszélesíthessék. A falu központjában, a kasznárház karóval kerített udvarán több gazdasági épület, istálló, kocsiszín, pajta, kukoricagóré, méhes helyezkedett el. A kasznárház közelében volt a két cselédház, a pintér háza, a korábbi tiszt háza, az ún. Cservenka-ház és az ispánház.

1827-ben a mai magtár helyén még csak a náddal fedett, sziklába vágott, boltozatos pince állt. Az utcára néző mézárház 1825-ben épült. Az árendás zsidóház két szobából, kényelmes konyhából, kamrából és boltból állt. A falun felül épült a pálinkafőző, mellette istállóval. (Dörgicsei Hírnök 2020/1, 6-7o. alapján, egyéb adatokkal kiegészítve)

1851 Fényes Elek:

„Alsó és Felső Dörgicse, 2 egymás mellett fekvő magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Veszprém, 98 kath., 513 ágostai, 20 zsidó lak. Alsó-Dörgicsén az ágostaiak anyja, Felső-Dörgicsén fiók-szentegyházat birnak. Határa mind a kettőnek szűk, s többnyire erdőkkel és szőlőkkel van elfoglalva. Az első falunak birtokosa az ájtatos szerzet; a másodiknak közbirtokosok. Kis-Dörgicse, magyar falu, Zala vmegyében (sic!), 89 evang., 50 kath., 8 zsidó lak., evang. fiók-gyülekezettel, jó gabonatermő földekkel. Közbirtokosoké. Ut. p. Veszprém.” = (I. köt 281)

19-20. század

Az evangélikusokat Vályi 1796-ban még nem „jegyezte” (nyilván korábbi adatfelvétel alapján), Fényesnél 1851-ben már többségi felekezet lett, parókiával és iskolával. A templom Alsódörgicsén 1794-ben épült fel. 1937-től a polgári iskolában - jelenleg Bem József Általános Iskola - tartották istentiszteleteiket. Jónás Lajos néhai evangélikus esperes volt az első lelkész, aki az 1919-től 1948-ig terjedő időben a dörgicsei anyagyülekezetben szolgált és a balatonfüredi leánvyülekezet megszervezését elkezdte. Nagyon sokat segített ebben az első szervező munkában Szuhács János, a polgári iskola irodalom-történelem szakos tanára, aki egyben a kántori szolgálatot is végezte a gyülekezetben. Az iskola harmóniumán kísérte az énekeket. 1948-ban államosították a polgári iskolát, és az evangélikusokat kitétek az épületből. 1948-tól reggel 8-tól kaptak helyet a református templomban. 1948-tól 1977-ig Csaby József lelkész szolgált, aki a dörgicsei anyagyülekezetből pásztorolta tovább hűségesen a füredi híveket és tartotta már rendszeresen az istentiszteleteket. Csaby József lelkészsége idején a gyülekezet egy lakóházat vásárolt a Völgy utcában, de politikai okok miatt hamarosan vissza kellett adni az épületet - még a használatba vétel előtt. (Veszprém m Levéltár Közl..14., Egyháziak intézmények, 659-60)

A Balatonfüred és környéke mezőgazdaságában meghatározó minőségi bortermelés átalakulásában előzményként jelentős szerepet játszott az 1959. évi 23. számú törvényerejű rendelet, amely a korábban összekapcsolt badacsonyi, illetve balatonfüred-csopaki borvidéket szétválasztotta. Ekkor a balatonfüred-csopaki borvidékbe sorolták Alsóörs, Aszófő, Balatonakali, Balatonfüred, Balatonudvari, Csopak, Felsőörs, Lovas, Örvényes, Paloznak, Szentantalfa és Tagyon községeket, valamint Balatonalmádi, Balatoncsicsó, Dörgicse, Monoszló, Pécsely, Vászoly községek szőlőtermesztésre kijelölt területeit. A termelőszövetkezetek közül az 1951-ben alakult balatonfüredi Szabad Föld tszcs 1956-ig működött. A Szabad Föld I. típusú tszcs volt, amely csak névleges szövetkezést eredményezett. (Veszprém m Levéltár Közl.. 14, 539).

1971-től a földműves-szövetkezet elnevezése Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezetre változott. Elnöke Varga Ottó volt. 1989-ben a működési területe Alsóörstől Dörgicséig terjedt. (Veszprém m Levéltár Közl.. 14, 554)

1.2. A település régészeti örökségének felmérése

Magyarország régészeti topográfiája, Veszprém megye régészeti topográfiája c. 2. kötete szerepelteti Dörgicse régészeti örökségét, történeti leírással és lelőhelyek rövid ismertetésével (MRT 2, 1966).

Hivatalos lelőhely adatokat a Lechner Tudásközpont szolgáltatja. Ld. alább 20. oldal 1.3.3 pont alatt.

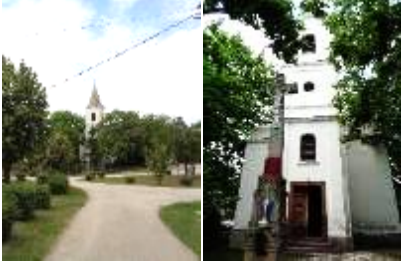

1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára

1.3.1. a világörökségi területek

A vizsgált településen nincsen világörökségi és a világörökségi várományos helyszín

1.3.2. az országos építészeti örökség elemei

A LTK hivatalos adatszolgáltatásának megfelelően a védett műemléki értékek:

No.	utca-házzs.	hrsz	megnevezés/rövid leírás	kép	megjegyzés / védettség
ALSÓDÖRGICSE TELEPÜLSÉRÉSZ					
1.	Templom tér	319	Római katolikus templom Sokáig csak harangláb állt a helyén. (Koppány T. szerint 1820 körül épült) klasszicizáló egyhajós templom, íves szentélyű, homlokzat előtti toronnyal, falazott gúlisakkal. Az 1858-as kataszteri tkp. nem tünteti fel. A szentély íves záródású. A karzat széles kosárívvel nyílik meg a hajó felé. Szokással ellentétben É-D tájolású. Keleti oldalán hozzáépített kis sekrestye van. Titulusa Szent Imre. 10 x 18 m M: eresz 10 m, gerinc: 14,5 m, torony 24 m	 	Műemlék tsz.:11120 azonosító: 11439
2.	Fő utca 6.	250	népi lakóház és gazd. ép. A telek keleti szélén álló lakóház 3 íves udvari tornáccal, utcai homlokzatán két ablak, egy padlásablak. Nádtetős. Telek hátulján keresztben álló gazd. épület. A telek keleti szélén hasonló tömegű lakóépület épült áll, amely a Fő út szélesítésekor építettek. Cserépfedésű. 7x15 m, m: eresz 4,2, gerinc 7,4 m	 	Műemlék tsz.:10615 azonosító: 9857
			1858	mai tkpszelv	

3.	... dűlő	0157	<p>kk. templomrom, egykori Boldogasszony templom. A 12. századi előd-templomból alakult ki. Két periódusban épült a 13 és a 14. század folyamán, nyugati homlokzati támpillér megerősítéssel. Egyenes szentélyzáródású. Csak a torony maradt meg nagy magasságban. 1968-ban folytatott kutatás feltárta a körítő falat és a déli lakóépület helyiségeit. Templom torony: 6x2,8, magasság: 13,6 m</p> <p style="text-align: center;"><small>2. A körítő falat és a déli lakóépület helyiségeit.</small></p> <p>A 17. sz-tól 1754-ig evangélikus, majd ismét kat. templom. Még használatban volt sokáig. 1816-ban már romosnak mutatkozott. A területről széles látvány nyílik a Balatonra. Turisztikailag látogatott, külön wc-blokk van és tűzrakóhelyek épültek.</p>		Műemlék tsz.: 5486 azonosító 9848,
----	----------	------	--	---	---

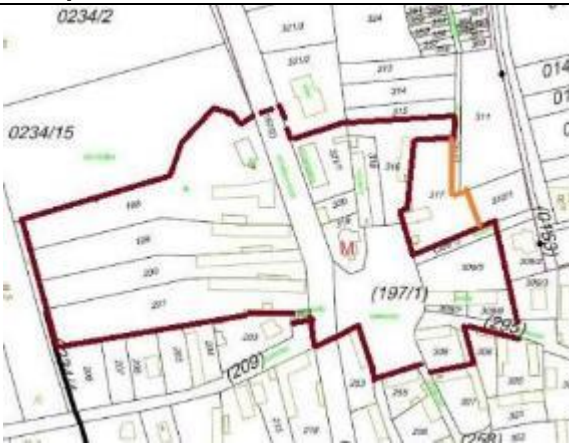
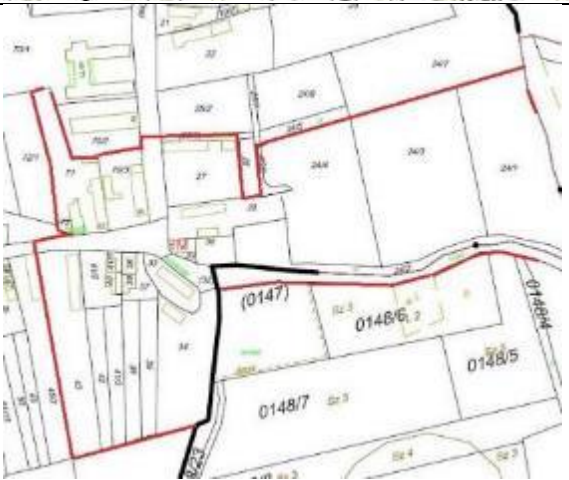

FELSŐDÖRGI 9850 CSE TELEPÜLÉS RÉSZ

4.	Fő utca	31	<p>Evangélikus templom. Homlokzati toronnyal épített három boltszakaszos teremtemplom. Ívekkel összekötött pillérek álló karzat övezi a teret. Helyén sövény (paticsos) templom volt, a 18. sz végén épülhetett. A karzat megoldás hasonló az alsődörgicsei ev. temploméhoz.</p> <p>25x11 m, eresz: 10,5 m gerinc: 14,5m, torony: 28 m</p>		Műemlék tsz.: 1121 azonosító 11453:
----	---------	----	---	--	--

5.	Fő utca	30	<p>Kettős templom romja, egykori Szent Péter t. Két egymás melletti egyhajós templom egybeszövésével keletkezett mai formája. A kisebb északi templomot talán a 12-sz.-ban építették -erre utal a szentély patkóíves belső alaprajza. (Koppány, 1993, 6/b ábra)</p> <p>Később a Tihanyi apátság bitokossá lett, s kibővítette a déli oldalon új templommal. Az ev. tp. mögött fekszik. Mellette délről a temető. Turisztikailag látogatott. 10 x10 m, oromfal: 9 m</p>		Műemlék tsz.:5488 azonosító 9849:
6.	Fő utca 38.	45/2	<p>népi lakóház gazd. épülettel Az utca felé ablaktalan, az udvarról közvetlenül nyíló helyiségekkel. Tornác nélküli archaikus háztípus. Az utca felőli gazdasági funkciójú a terepbe ágyazás okán. Építőanyaga lapos terméskő, utcai homlokzata vakolatlan. tetőhéjazata cserép, a nyugati tetősíkon eredeti lapos szegmens vágású termék (19. sz. közepe) A ház 1858-ban már áll. 9,2 x 42 m, eresz 2,9 m, gerinc: 6 m</p>		Műemlék tsz.:9125 azonosító 9855:
7.	Iskola köz 2.	81 és 79	<p>népi lakóház Tipikus Balaton-felvidéki falusi lakóépület. Homlokzatai meszelt vakolatsávok keretezte vakolat tükrökkel tagoltak. Tetőhéjazat nád. 9x16 m, gerinc 7,3 m</p>		Műemlék tsz.:9062 azonosító: 9856
8.	Felsődörgicse- Kisdörgicse út	046	<p>barokk kőhíd (korábban rómainak tartották)</p> <p>Felsődörgicse-Kisdörgicse út mellett egykori csúcsos átívelésű híd. Anyaga vékony, faragással igazított terméskő / mészkő</p>		Műemlék tsz.:5504 azonosító 9860:

						
KISDÖRGICSE TELEPÜLÉSRESZ						
9.	Diófa utca 5.	512	<p>evangélikus templom Homlokzati tornyos kisméretű teremtemplom, gúlasisakkal.</p> <p>9 x15 m, torony 18 m</p>		<p>Műemlék tsz.:11122 azonosító 911452:</p> <p>(fotó Pető Piroska /=P.P.)</p>	
10.	Pusztatemplom dűlő	0266/2	<p>középkori templomrom Egyhajós kicsiny falusi templom szentélyzáródással íves</p> <p>Középkori templomrom</p>	 	<p>Műemlék tsz.:5505 azonosító: 9862</p>	
KÜLTERÜLET /DÜLŐK						
11.	Agyaglik dűlő	1334	<p>présház-pince, "Kis Márton építtetett Az (1)843" felirattal</p> <p>A két hosszfal meghosszabbítása a homlokzat elé fut, a nyeregtető is lefedi, így előtér alakult ki. Pincekapu és kis ablak a homlokzaton. Jellegzetes kémény, formált fedkövel. Nádfedeles. Emelkedő, lejtős terep. 5,5x6.3m gerinc: 6,4 m</p>		<p>Műemlék tsz.:9356 azonosító 9853:</p> <p>(fotó Pető Piroska /=P.P. /értékleltár 95. o.)</p>	

12.	Agyaglik dűlő	1336	<p>présház-pince Zárt tömegű, szigorú megjelenésű oromzatos épület kicsiny homlokzati és oldalsó ablakokkal, aszimmetrikus elhelyezésű bejárati ajtóval. Cserépfedésű. Főhomlokzatán vakolatkartus, de évszám nem olvasható. Jellegzetes kémény, formált fedkővel. Erősen emelkedő, lejtős terep.</p> <p>5,6x 13m gerinc: 702 m</p>		<p>Műemlék tsz.:9179 azonosító 9852:</p> <p>(fotó P.P. értékleltár 96 o.)</p>
13.	Erdei dűlő	084/3	<p>présház-pince Sima vakolatsávval keretezett tükrös, rücskös felületű vakolatmezők Cserépfedésű. Homlokzatszélesítő toldalékkal Emelkedő, lejtős terep.</p> <p>8,6 (6.2) x18,4 m eresz 9m</p>		<p>Műemlék tsz.:10816 azonosító: 1421</p> <p>(fotó P.P. értékleltár 124 o.)</p>
14.	Kishegyi dűlő	1635/2	<p>présház-pince Oldalhomlokzatán íves tornáccal, innen nyíló bejárattal. Nádfedeles, tetőablakkal.</p> <p>7 x 18 m, gerinc: 7,8 m</p>		<p>Műemlék tsz.:8909 azonosító 9858:</p> <p>(fotó P.P. értékleltár 126 o.)</p>
15.	Kisleshegy	093/7	<p>présház-pince Homlokzaton egy kis ablak, két padlásszellőzővel, oldalsó aszimmetrikus toldalékkal. Nádfedeles, jellegzetes kémény, formált fedkővel. Főhomlokzaton oldaltoldással. Emelkedő, lejtős terep.</p> <p>7,5 x 14,3 m gerinc: 8,4 ml.</p>		<p>Műemlék tsz.:9636 azonosító 9859:</p> <p>(fotó P.P. értékleltár 129 o.)</p>
16.	Kisleshegy	1652 1653	<p>présház-pince nyeregvetős, oldalsó toldalékkal. Külső ablaktáblás homlokzati ablak oldaltoldalékkal. Cserépfedésű. Enyhe emelkedőben áll.</p> <p>8 (6)x 18mm gerinc: 6,2 m</p>		<p>Műemlék tsz.:11480 azonosító: 12541</p> <p>(fotó P.P. értékleltár 130 o.)</p>

MŰEMLEKI KÖRNYEZETEK			
No	megnevezés	hrsz-k	térkép
1.	Alsódörgicse, Templom tér, rk. templom műemléki tsz.:11120 azonosító:12809	321/1, 197/1, 197/2, 198, 199, 200, 201, 202, 253, 308, 309/5, 309/6, 310/2, 309/1, 295, 316, 318, 320	
2.	Felsődörgicse, ev. templom műemléki tsz.:11121 azonosító:12810	30,32,33,34,36,37,38,39,40,41 /1, 41/2,41/3,42,43,63,64,70/3,71, 73, 27, 28,24/7,24/5,24/6,,24/1,24/2, 24/3, 24/4	
3.	Kisdörgicse, ev. templom műemléki tsz.:111122 azonosító:12811	513, 514/2, 515, 524, 530, 531, 532, 533, 539, 540, 507, 611, 642	
4.	Kisleshegy,, présház- 18497pince műemléki tsz.:11480 azonosító:18497	1651,1625, 094, 093/16, 093/10, 092, 091/30, 091/31, 091/32, 091/2	
5.	Kisleshegy, présház- pince műemléki tsz.: 9636 azonosító: 24045	094, 093/9, 093/17, 093/18, 087/175, 087/177, 093/22,093/19	

<p>6.</p>	<p>Kishegyi présház- pince</p> <p>műemléki tsz.:89089 azonosító:24044</p>	<p>092, 1635/1, 1633, 1632, 1634, 091/12, 1208/4</p>	
<p>7.</p>	<p>Agyaglik, présház- pince 1</p> <p>műemléki tsz.:9356 azonosító:24038</p>	<p>1323/2, 1333, 1335, 1337/1, 1332</p>	
<p>8.</p>	<p>Agyaglik, présház- pince 2</p> <p>műemléki tsz.:9179 azonosító:24037</p>	<p>1136, 1137/2, 1137/1,1137/3</p>	
<p>9.</p>	<p>Erdei dűlő, présház- pince</p> <p>műemléki tsz.:10816 azonosító:24039</p>	<p>084/2, 083/2, 080/137, 080/136</p>	

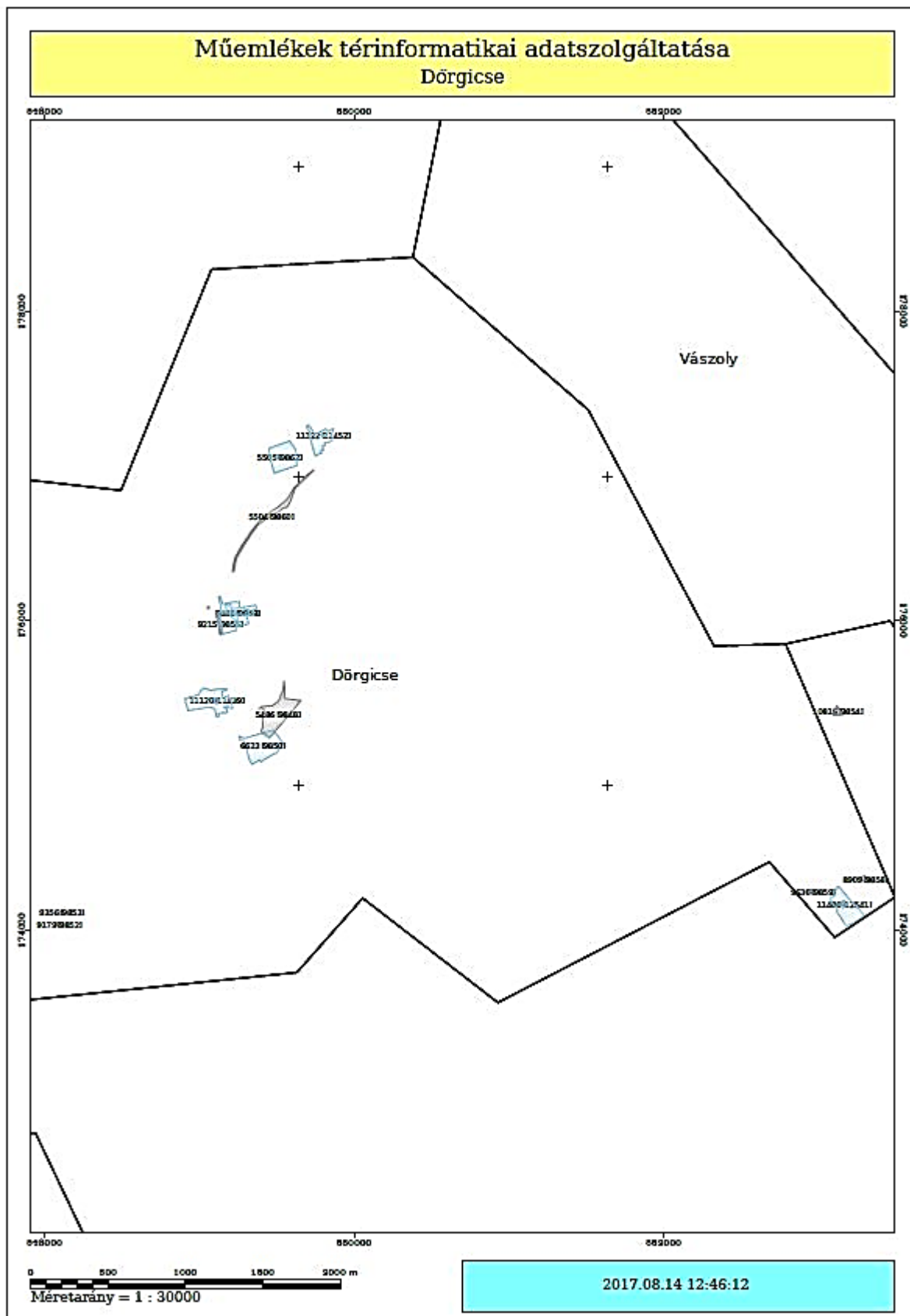
<p>10.</p>	<p>barokk kőhíd műemléki tsz.:5504 azonosító:24046</p>	<p>64, 040, 039/2, 045/10, 70/1, 565,045/11, 031/43, 034, 031/31,065, 1, 043/2, 039/1, 038, 037</p>	
<p>11.</p>	<p>Alsódörgicse. templomrom műemléki tsz.:6623 azonosító:9850</p>	<p>0157, 245/9, 245/6, 145/5, 245/3, 245/2, 278, 281, 280, 279, 0163/3, 0163/4, 0195/2, 0163/2, 0164, 0196, 0162, 248, 0159</p>	
<p>12.</p>	<p>Felsődörgicse templomrom műemléki tsz.:6634 azonosító:9851</p>	<p>28, 32, 33, 34, 63, 64, 70/3, 30, 24/3 24/4, 31, 0147, 0146</p>	

DÖRGICSE (Veszprém m.) települési értékvédelmi hatástanulmánya
 készítette: Dr. Vukov Konstantin okl. építész-mérnök, műemlékvédelmi szakmérnök, szakértő

13.	Kisdörgicse templomrom műemléki tsz.:6909 azonosító:9861	039/1, 0266/2, 524, 525, 523, 546, 0266/1	
------------	---	--	--

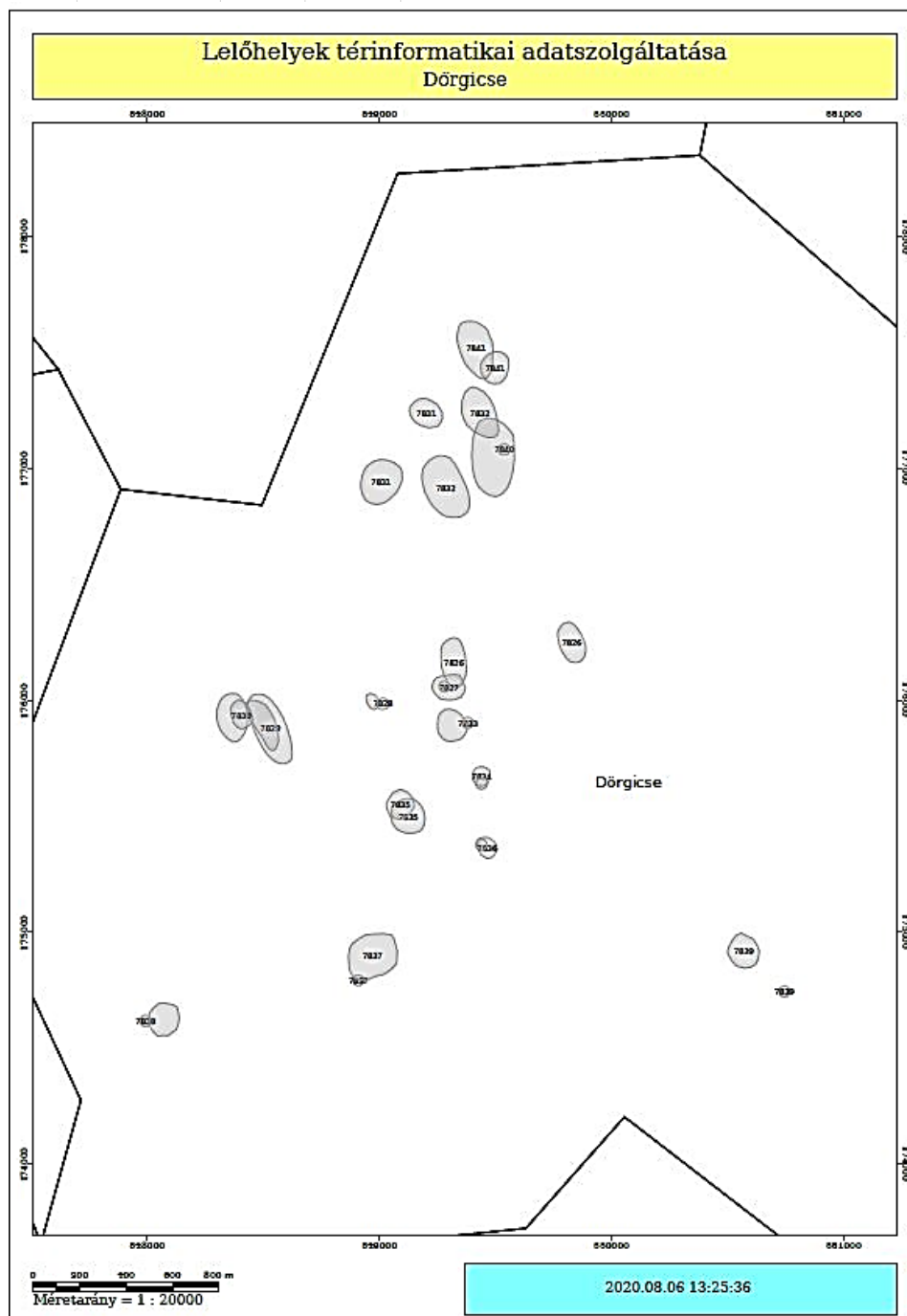
Műemlékek -védett műemléki értékek LTK hivatalos adatszolgáltatása (a fentieknek megfelelő)

Időszám	azonosító	megye	helység	cím	név	védettség	hivatás	kategória	védelmi jogszabály	helyrajzi szám	EOV y koordinata	EOV x koordinata
2	11120	12809	Veszprém	Dörgicse	Templom tér	Római katolikus templom műemléki környezet	Műemléki környezet	II.	25/2005. (X. 16.) NKÖM	311/1, 197/1, 197/2, 198, 199, 200, 201, 202, 253, 308, 309/5, 309/6, 310/2, 309/1, 295, 316, 318, 320		
3	11121	12810	Veszprém	Dörgicse	Fő utca	Evangélikus templom műemléki környezet	Műemléki környezet	II.	25/2005. (X. 16.) NKÖM	30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41/1, 41/2, 41/3, 42, 43, 64, 70/3, 71, 73, 27, 28, 24/7, 24/6, 24/5, 24/4, 24/3, 24/2, 24/1		
4	11122	12811	Veszprém	Dörgicse	Diófa utca	Evangélikus templom műemléki környezet	Műemléki környezet	II.	25/2005. (X. 16.) NKÖM	513, 514/2, 515, 516, 524, 530, 531, 532, 533, 538, 539, 540, 507, 511, 542		
5	10816	14021	Veszprém	Dörgicse	Érde utca	iskola	Műemlék	III.	25/1993. (X. 3.) KTM-NKMM	084/2	53135	175402
6	0215	15385	Veszprém	Dörgicse	Fő u. 38.	gazdasági épület	általános műemléki védelem III.	II.		45/2	549127	176014
7	0215	15931	Veszprém	Dörgicse	Fő u. 38.	Lakóház	általános műemléki védelem III.	II.		45/2	549123	176037
8	11480	18497	Veszprém	Dörgicse		préshá-pince műemléki környezet	Műemléki környezet	II.	53/2011. (VIII. 25.) NEFMI	1651, 1625, 094, 093/16, 093/15, 093/10, 092, 091/32, 091/31, 091/30, 091/2	174139	553180
9	0179	14037	Veszprém	Dörgicse		préshá-pince av-lege műemléki környezet	Műemléki környezet	II.		1335, 1337/2, 1337/1, 1337/3		
10	0356	14038	Veszprém	Dörgicse		préshá-av-lege műemléki környezet	Műemléki környezet	II.		1333/1, 1333, 1335, 1337/1, 1332		
11	10816	14039	Veszprém	Dörgicse		préshá-pince av-lege műemléki környezet	Műemléki környezet	II.		084/2, 083/2, 080/137, 080/136		
12	0909	14044	Veszprém	Dörgicse		préshá-av-lege műemléki környezet	Műemléki környezet	II.		092, 1633/1, 1633, 1632, 1634, 091/12, 1208/4		
13	0909	14043	Veszprém	Dörgicse		préshá-pince av-lege műemléki környezet	Műemléki környezet	II.		084, 083/2, 093/17, 093/18, 087/175, 087/177, 087/22, 083/19		
14	0304	14046	Veszprém	Dörgicse		Hő av-lege műemléki környezet	Műemléki környezet	II.		64, 040, 038/4, 042/10, 70/1, 160, 044/11, 031/43, 034, 031/31, 65, 1, 043/2, 038/1, 038, 037	549450	173368
15	0486	0948	Veszprém	Dörgicse	ALSDÖRGICSE	Templomrom	Műemlék	I.	863-4/1993. FOM, 22009/1998. ÉM 120344/1998. MM	0137	549244	176042
16	0486	0949	Veszprém	Dörgicse	PELSÓDÖRGICSE	kereszt tpi. romja	Műemlék	I.	863-4/1993. FOM, 22009/1998. ÉM 120344/1998. MM	30	549002	176115
17	0304	0980	Veszprém	Dörgicse	Felsődörgicse-Vászoly községi út mellett	hid	Műemlék	II.	22009/1998. ÉM 120344/1998. MM	048	549915	177065
18	0304	0982	Veszprém	Dörgicse	Kisdörgicse, Pusztatemplom utca	Templomrom	Műemlék	I.	22009/1998. ÉM 120344/1998. MM, 14297/1960. OMF	0266/2		
19	0623	0950	Veszprém	Dörgicse		Dörgicse, Alldörgicse-templomrom műemlék "műemléki környezet"	Műemléki környezet	II.	2110/1967. OMF	0157, 245/9, 245/7, 245/6, 245/5, 245/4, 245/3, 245/2, 278, 281, 280, 279, 0163/3, 0163/4, 0195/1, 0195/2, 0163/2, 0164, 0196, 0162, 248, 0199		
20	0634	0951	Veszprém	Dörgicse		Dörgicse, Felsődörgicse templomrom műemlék "műemléki környezet"	Műemléki környezet	II.	21084/1967. OMF	28, 32, 33, 34, 63, 64, 70/3, 30, 24/2, 24/3, 24/4, 31, 0147, 0146		
21	0909	0981	Veszprém	Dörgicse	Kisdörgicse	Kisdörgicse, templomrom műemlék "műemléki környezet"	Műemléki környezet	II.	2844/1967. OMF	039/3, 0266/2, 524, 525, 523, 546, 545, 0266/1		
22	0909	0988	Veszprém	Dörgicse	Kishegy utca	présház	Műemlék	II.	7668/1978. OMF	1433/2	533307	174316
23	0962	0936	Veszprém	Dörgicse	iskola köz 2.	Lakóház	általános műemléki védelem III.	II.		61	549057	176081
24	0179	0952	Veszprém	Dörgicse	Aggaglik utca	préshá-pince	Műemlék	II.	11171/1980. OMF	1336	548086	174028
25	0215	0953	Veszprém	Dörgicse	Fő u. 38.	Lakóház és gazdasági épület	általános műemléki védelem III.	II.		45/2		
26	0356	0933	Veszprém	Dörgicse	Aggaglik utca	présház	Műemlék	II.	16034/1984. OMF, 5/2013. (III. 2.) NMVM	1334	548107	174104
27	0936	0939	Veszprém	Dörgicse	Kishegy	préshá-pince	Műemlék	II.	5138/23/1984. OMF, 5/2013. (III. 2.) NMVM	093/7	532964	174249
28	10815	0937	Veszprém	Dörgicse	Fő u. 6.	népi lakóház	általános műemléki védelem III.	II.		730	549150	179237
29	10816	0944	Veszprém	Dörgicse	Érde utca	préshá-pince	Műemlék	II.	25/1993. (X. 3.) KTM-NKMM	084/2	531124	173399
30	11120	11439	Veszprém	Dörgicse	Templom tér	Római katolikus templom	Műemlék	II.	25/2005. (X. 16.) NKÖM	519	549111	174473
31	11121	11453	Veszprém	Dörgicse	Fő u.	evangélikus templom	Műemlék	II.	25/2005. (X. 16.) NKÖM	51	549222	176044
32	11122	11452	Veszprém	Dörgicse	Diófa u.	evangélikus templom	Műemlék	II.	25/2005. (X. 16.) NKÖM	912	549797	177193
33	11480	12841	Veszprém	Dörgicse	Kishegy	Préshá-pince	Műemlék	II.	53/2011. (VIII. 25.) NEFMI	1652	553166	174163

1.3.3. a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek (LTK hivatalos adatszolgáltatása)

azonosító	település	lelőhelyszám	név	védelem	védelmi jogi aktus	HRSZ	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
1	Dörgicse	1	Felsődörgicse - Szérűskert	szakmai	1620-121/1951 KM	043/2, 25/3, 22, 23, 9, 7, 11, 13/2, 12, 13/1, 18, 048/1, 24/3, 24/4, 24/5, 24/6, 24/7	549320	176161
2	Dörgicse	2	Felsődörgicse, Templomrom	kiemelten védett	1620-121/1951 KM	25/3, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 34, 0146, 0147, 0148/6, 24/2, 24/3, 24/4	549280	176057
3	Dörgicse	3	Sárfy G. háza	szakmai		104, 139, 140, 168, 61/1, 63, 116, 57, 60	549015	175883
4	Dörgicse	4	Sár-kút I.	szakmai		05/42, 05/43, 04, 02/7, 02/8, 05/4, 02/4, 02/5, 02/6, 05/3, 05/5, 02/13, 02/12	548503	175899
5	Dörgicse	5	Sár-kút II.	szakmai		05/42, 05/43, 04, 02/7, 02/8, 02/9, 05/41, 02/10	548404	175935
6	Dörgicse	6	Kútfoli-dűlő	szakmai		035/27, 035/28, 035/29, 031/77, 031/78, 031/79, 031/59, 031/56, 033	549006	176941
7	Dörgicse	7	Nemes-mező	szakmai		035/27, 035/28, 038, 039/1, 0226/1, 0266/1, 037, 036, 035/23, 035/26, 035/25, 035/24	549285	176916
8	Dörgicse	8	Aszó	szakmai		0148/7, 0148/8, 0148/9, 0148/10	549380	175901
9	Dörgicse	9	Aszó	szakmai		0148/15, 0148/16	549440	175638
10	Dörgicse	10	Magtár	szakmai		324, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321/1, 321/2, 321/3, 197/2, 0234/1, 0234/15, 198, 199, 197/1, 200, 201	549124	175498
11	Dörgicse	11	Alsódörgicse - Templomrom	szakmai		0157	549439	175376
12	Dörgicse	12	Alsómajor	szakmai		416, 417, 418, 419, 420, 421, 414/3, 414/7, 414/8, 413, 0231, 0225/51, 0225/52, 245/21, 245/22, 0215/11, 0215/13	548909	174790
13	Dörgicse	13	Agyaglikak	szakmai		1299, 1300, 1301, 1302, 1303, 1304/4, 1304/5, 1305, 1306, 1307, 1308, 1309, 1310, 1311, 1314	547992	174616
14	Dörgicse	14	Becser	szakmai		0135, 0134, 1131, 1132, 1133, 1134, 1115, 0133, 1137/5, 1137/7	550744	174742
15	Dörgicse	15	Templomrom	szakmai		545, 0266/1, 039/1, 0266/2	549537	177079
16	Dörgicse	16	Köves-irtás	szakmai		0269/5, 0269/11, 0269/12	549498	177432

1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára

1.4.1. településszerkezet, települési karakterek

A TELEPÜLÉS SZERKEZET TÖRTÉNETI ALAKULÁSA

A belterületi település szerkezetének máig kiható jellegzetessége a három településrész megkülönböztethetősége. Az elmúlt 25 évben újabb telekalakításokra került sor, egyrészt az Alsó- és Felsődörgicse közti út mentén, másrészt az Akali út mentén, de ezek a fejlesztések nem hatnak a hagyományos szerkezet megőrzésére.

A településszerkezet történeti alakulását jó lehet követni a történeti térképeken, Magyarország katonai felmérési térképein (megtalálhatók Arcanum adatbázisban). A legpontosabb és információban leggazdagabb az 1858-ban készített országos kataszteri felmérés, amelyet összehasonlítottunk a mai térképi megjelenéssel.

A település szerkezet alapvető elmei:

- országút mentén való fő utcastruktúra (csak Alsódörgicsén gazdagodott a település szövet bővített utcahálózattal)
- három történeti részre tagolódás megmaradása
- fésűs beépítés jellemző

A) Alsó- és Felsődörgicse

első katonai felmérés 1766-1785

A jozefiniánus térkép nem túl részletes, csak jelleget lehet leolvasni.

A két településrész egyértelműen elkülönül.

Felsődörgicse jellegzetes a Kisdörgicse felé való kimenetelnél kis halmaz maradvány beépítés ma is nyomon követhető. Az összekötő részen uradalmi magtár épült, de ez még nem látható. Az egyutcás rendszer leolvasható

A két település közötti út azonban nem a mai nyomvonalnak megfelelő - ma földútként még megvan a 18. századi út. Alsódörgicse a Fő út 37-41 házegyüttes, Szentbalázi utca és a mai Templom tér és a Bere patak mentén épületek láthatók.

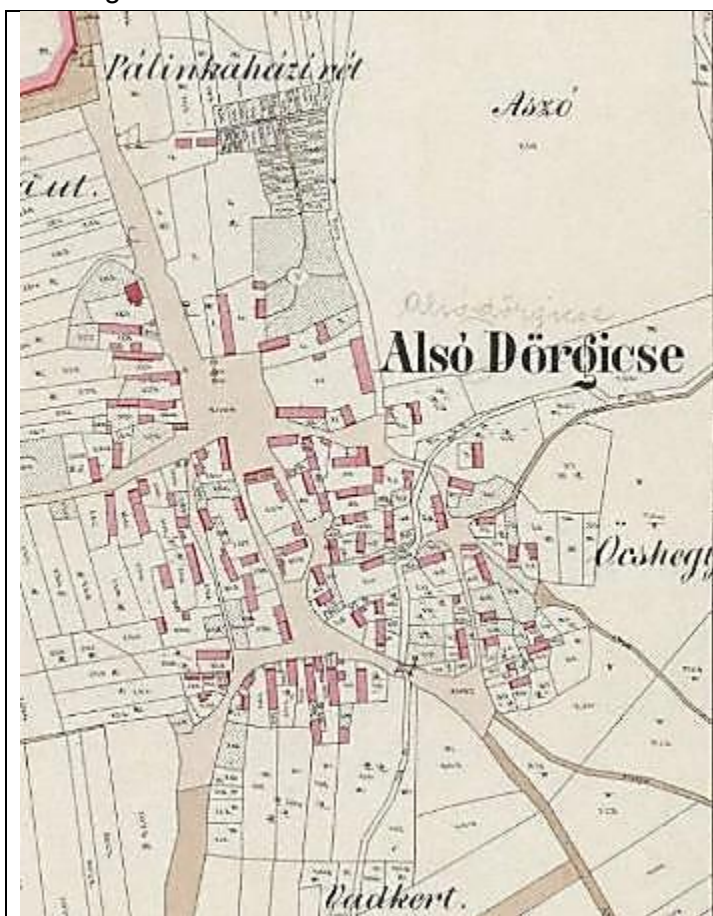
második katonai felmérés 1806-1869

A 19. század közepén a mai településszerkezet kialakulás nyomon követhető. Az Alsó- és Felsődörgicse összekötő főút a mai nyomvonalnak megfelelő, míg a régi összekötő út dűlőútként létezik. Az evangélikus templomot is látjuk az út mentén. A piarista magtár határozottan jelzett a Templom téren, templom még nem létezik. Az átvezető út a mai Emlékmű utcán halad át. A Zsédényi utca, Fenyvesalja utca nyomvonala a településszerkezet alapjai. A régi temető az erdő alján jelzett. A templomromnak csak kiemelkedő terep jelzése van.

KATASZTERI FELMÉRÉSEK

Alsódörgicse 1858

A kataszteri felmérést a térségben 1864-ben kezdték el, a belterületi térkép 1858-ban került kiadásra.

Nagyon pontosan, házról-házra követhető a beépítés, így segíthet egyes épületek keletkezésének datálásához.

A Templom téren még csak a katolikus kereszt ábrázolt (a templom nem sokkal ezután épülhetett).

A térről indul a mai Emlékmű utca, amely a fő átvezető szerepet teljesítette a mai vékony közként (vagy árokként) jelzett nyomvonal helyett.

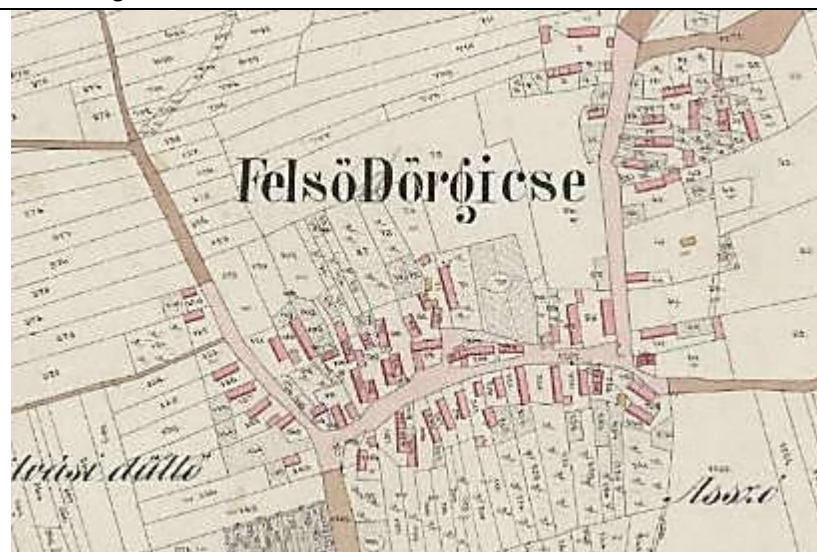
A hegyoldalra felfutó halamaz szerkezet kialakulnak tekinthető a Gernyei utca és Bere köz keresztező utcákkal.

A mai térképen a település szerkezet teljességét ábrázoltuk és az átvezető útvonalat (Emlékmű utca)

Az új útátörést valószínűleg az 1900-as években hajtották végre.

Felsődörgicse 1858

A községrész beépítettségi felületei azonosak a 2. katonai felméréssel.

Az épületek ábrázolása pontos azonosítást tesz lehetővé. A Főút menti hosszanti iskolaépület mellett folytatásként másik rövidebb hosszanti épület látható, amely a község egyéb intézményi funkcióival bírt (bolt, tűzoltószertár). Ma már összeépült a két tömeg.

Az északi „kishalmaz” zsákutcái és néhány épülete ma is megtalálható. A köztes területen uradalmi magtárház épült a 19. sz. végén (ma borászat és vendéglátó célú épület).

Az ev. templom mögötti romról és temetőről nincs térképi ábrázolás. A „kálvária” keresztet ábrázolták, mögötte viszont formázott kertet látunk keresztező kerti utakkal, közepén kisebb rondóval.

A mai térképen a beépített területek foltjait ábrázoltuk.

Alsó- és Felsődörgicse harmadik katonai felmérés 1872-1884 és 1941-es katonai térkép

A 3. katonai felmérés léptéke 1:25000, a település szerkezetre nézve nem túl részletes.

Alsódörgicse területén vékonyan jelzett a mai Fő utca a Templom tértől délre. A katolikus templom már jelzett. 1880-as évekig még nem vágták át nyomvonalát.

A templomromot is feltűntették piros „L” jelzéssel. A régi temető üzemelt még.

A Fő utca alsó szakaszát még nem alakították ki.

Az 1941-es térképen a mai fő útvonal rendszer egyértelműen látszik.

A templomromok „L” jele mindhárom helyen megtalálható.

A Bere árok mentén már kialakították az új temetőt, de a régit is jelölték kereszttel.

B) Kisdörgicse

első katonai felmérés 1766-1785

Kisdörgicse „Kis falu” néven szerepel a 18. sz. végén. Tájolása kissé elfordult ÉK-DNy irányba.

A falu közepén átmenő fő utca (Diófa utca) fut át, nincsenek párhuzamos utcák ábrázolva. A házak helyének ábrázolása sematikus. Kiemelkedik a kisdörgicsei kk, templom helye „Rudera” (romok) megnevezéssel.

második katonai felmérés 1806-1869

A reális párhuzamos utca ábrázolást mutatja, a délen futó úttal, amely ma az országos közút. A házak fésűs elhelyezésének jellegét mutatja. Kiemelkedik az evangélikus templom. A nyugati útmenti temető jelzett.

kataszteri felmérés 1858

Az utcák, házak, telkek reális és pontos felmérését látjuk. A déli országút felett két párhuzamos utcát látni összekötő utcákkal. A régi fő utcában (1. kat. felmérésen) a fésűs beépítéstől eltérő utcavonallal párhuzamos hosszú ház ma is megvan. A „Rétre” vezető dűlőút mentén levő beépítésből két épület megmaradt. A nyugati bekötő út torkolatával szemben még oldalhatáron álló házak állnak, csak

1890-re vontak össze két telket a Sárffy kúria építéséhez. A korábbi birtokigazgató emeletes háza mellé sarokrizalitos kiskúria épült 1890-ben. A mai térképre vetített beépítési felületeket mutatjuk. Az evangélikus templom mindkét oldala beépítetlen. Jelzett a kőhíd felé vezető út mentén a temető.

harmadik katonai felmérés 1872-1884 1:25000 és 1941-es katonai térkép

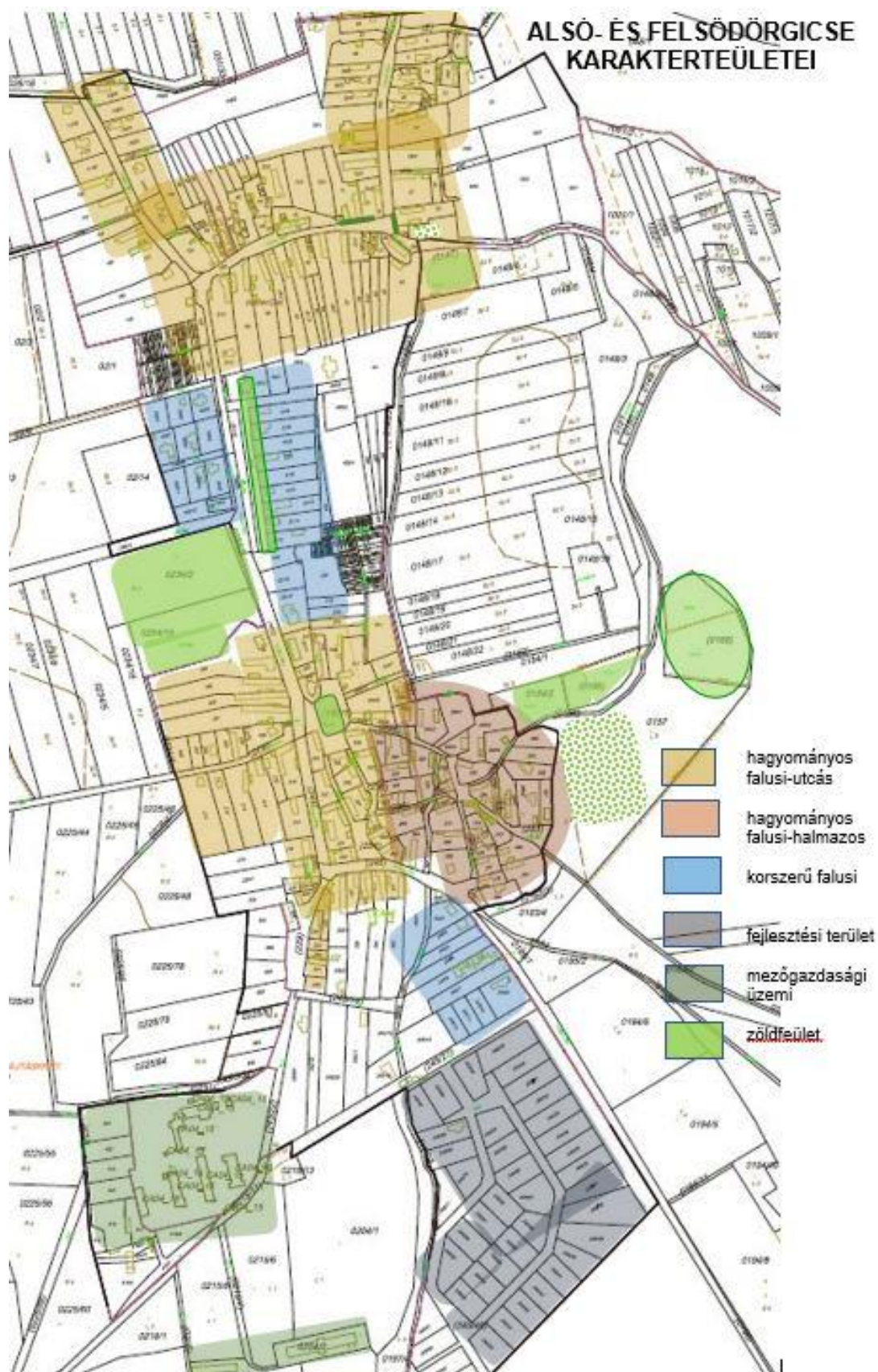
A fő utcaszerkezet és a beépítés fésűs jellege jól ábrázolt. A templom és a rom helye megjelölt. Az országúton nyugatra fekvő temető keresztel van jelölve. A régi főutca kiszélesedésében levő fészület is megjelölt (piros kereszt). A kúria még ekkor nem épült meg -nem ábrázolhatták.

Nem részletező, csak a jelleg követhető a templom és rom helyével. A Sárffy kúria nem észlelhető.

TELEPÜLÉSI KARAKTEREK

A településrészek jellege jól megállapítható. Alsó- és Felsődörgicse karakterterületei egységes szemlélet szerint választhatók szét. A jelenben vannak fejlesztésre szánt területek és korszerű falusi lakóterületek.

1.4.2. telekstruktúra és az utcavonal-vezetés

A) Alsódörgicse

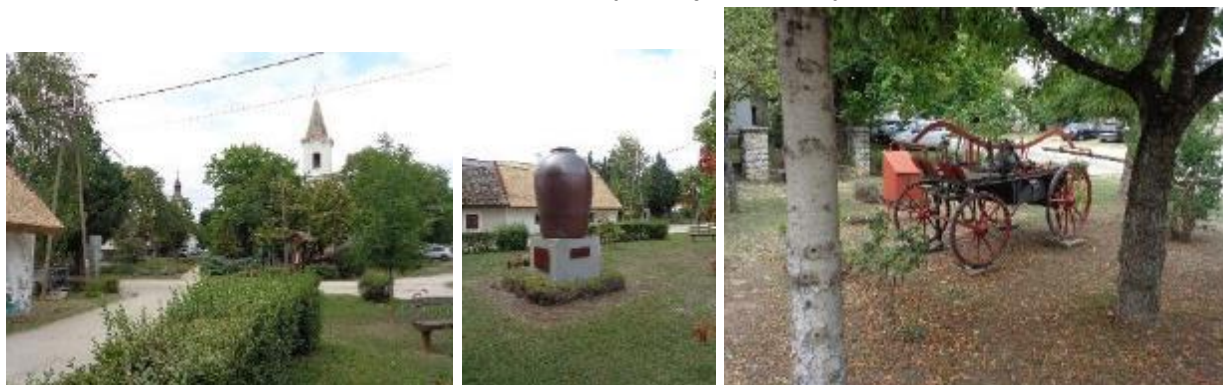
Alsódörgicse volt és ma is a települési trió központi településrésze. A fő út, ahogy ma a Fő utca, északról (Felsődörgicséről) érkezett a történeti településrészbe, és egy kanyarral ment a Balaton felé, Akaliba.

A 20. század elejéig a Templom tértől induló, a mai Emlékmű utca volt a fő út. A mai Fő utca új átvágás a Templom tértől az Agyaglik utcáig, ezért házállománya sem régi, bár a hagyományos beépítési tömegarányokat megtartották, ill. a nyugati útfélen csak az egykori keresztben álló gazdasági épületek maradtak fenn.

Fő utca új vonulata az Agyaglik utcától északra / A buszforduló (Emlékmű-Zsédenyi utcák tere)

Szép teresedések jöttek létre a Templom tér, a Zsédenyi, az Emlékmű és a Fő utca találkozásánál, valamint Temető utca, Fenyvesalja és Gernyei utca csomópontban.

A Templom tér az Összetartozás napja emlékművel és parkkal (tőzoltópumpa)

Az Emlékmű u.-Zsédenyi u.-Fő utca térbővület / Fenyvesalja u-Temető utca-Gernyei u. térbővület

A főútvonal átvezetésétől keletre egyre emelkedő oldalon sajátos, halmazszerű településszövet jött létre, amelynek gerince az ívesen futó Fenyvesalja utca. Ebbe torkollik a Temető utca, a

Gernyei utca, a Zsédenyi utca, és a festői Bere köz. A halmaz szövetet a nagyjából É-D-i árok választja két részre. A telkek a terep szabta határokhoz igazodva hosszúkásak, a beépítés fésűs rendszerre alapul.

A halmazos szövetben megmaradtak a régi utcavonalak, amelyek mentén a hagyományos beépítés és utcakép ma is érvényesül (ld. értékleltárban).

A kataszteri felmérés 1858 és a mai földhivatali térkép elemzése megerősíti a halmazos részen az utcavonalak eredetiségét és a beépítés javának hagyományos mivoltát.

A templomromtól nemcsak a Balaton felé, hanem a Gernyei utcán indulva jelentős faluképi látvány tárul fel a két templomtoronnyal.

B) Felsődörgicse

A községrész Alsódörgicse északi felében kiosztott teljes fejlesztési terület után, az országút kelet-nyugati forduló szakaszánál kezdődik. A községrészen a Fő utca, mint országos közút, lényegében „Z” alakban halad át. Gyakorlatilag a Fő utca mentén egyutcás szerkezetű, csak a Csicsói úti elágazás nő ki, ill. az ev. templom mögötti romkert (piros kör) és temető felé nyílik meg. A telkek hosszan elnyúlóak, a beépítés fésűs jellegű.

A Fő utca fordulója

Betekintés a Csicsói utcába

Térbővület az ev. templom
mögötti romkert felé

A hosszanti iskolaépületet (barna) „kikerülő” utcácska folytatja a fésűs rendszert. A falurész ÉK végén zsákutca nyeles telkek voltak, amelynek ma már csak 2 maradványeleme van meg (kék kör).

Felsődörgicse az 1858 évi kataszteri térképen

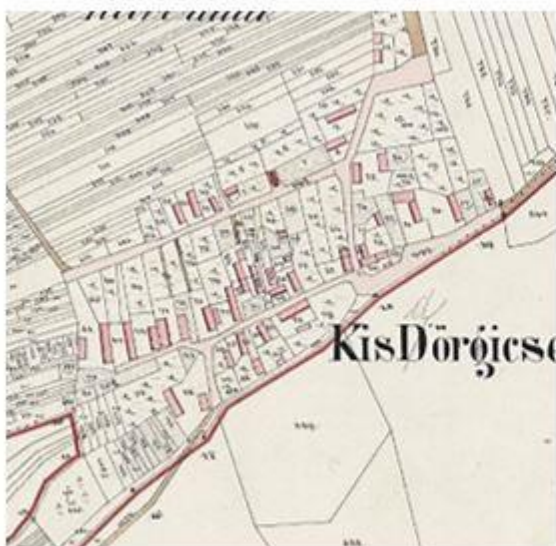

mai földhivatali térképen

C) Kisdörgicse

A fő országúttal párhuzamosan két utca határozza meg a terület feltárását, amelyeket rövid összekötő utcák kapcsolnak össze. A telkek kialakítását a két párhuzamos utca köze határozza meg. A beépítés fésűs jellegű. A felső Diófa utca sornak mondható- csak az északi oldal beépítése jellemző, így az alsó Diófa utca kertjeinek vége van az utca déli során. A kertekben jellemző a gyümölcsfák sokasága, többnyire dió, szilva, körte. Ilyen kicsi faluban különleges társasági létesítmény a bejárat buszmegállónál a beton alapú tekepálya (58461 hrsz).

Az evangélikus templom az utcatorba tagolódik (piros kör), két oldala közvetlenül beépítetlen. A kataszteri térkép még nem ábrázolta az 1890-ben épült Sárffy birtokközpont kúria épületét (kék kör).

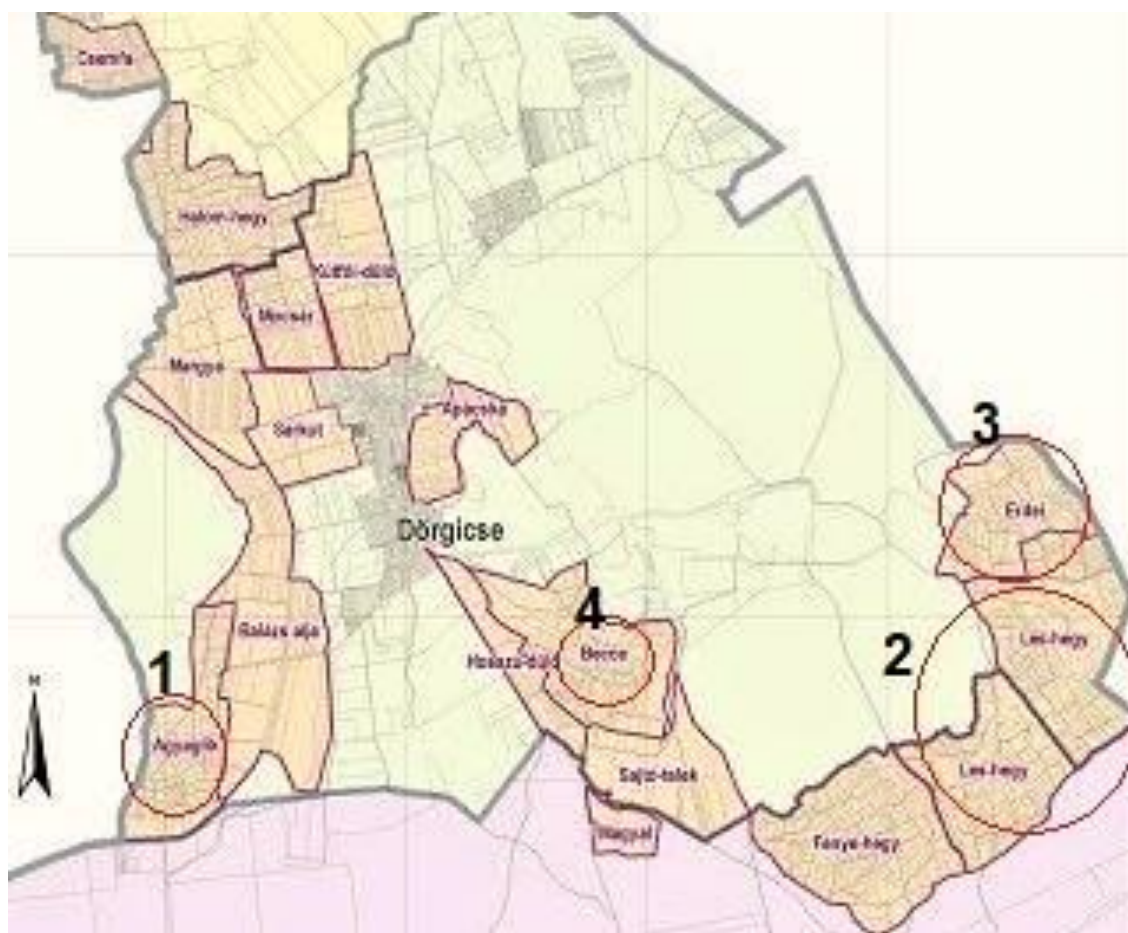
Kisdörgicse az 1858 évi kataszteri térképen

és a mai földhivatali térképen

D) Külterületek

A külterületek dűlőkre és hegyekre (szőlőhegyek) tagolódnak. Dörgicse, különösen Alsó-dörgicse, Balaton felé megnyíló domboldalain régóta folyik minőségi szőlőművelés és újjáéledő bortermelés. Ehhez a gazdálkodási módhoz olyan prэшázak tartoznak - belőlük nyíló picével -, amelyek rövidebb ideig való lakhatásra is alkalmasak. A prэшázak a lejtő irányába oromfallal néznek. A terepből adódóan emeletesek is lehetnek. Egyértelműen oromzat és nyeregtető a jellemző. Tetőhéjazat nádazás és égetett cserép (18. században zsuppot is használtak). A dűlőnevek alapján lehet betájolni elhelyezkedésüket.

A műemléki értékek szempontjából jeles dűlők:

1. Agyaglik dűlő, 2. Les-hegy, Kis-hegy, 3. Erdi dűlő, 4. Bence

(forrás: Balatonfüred-Csopak dűlőtérkép, oltalom alatt álló eredetmegjelöléshez, VinGis)

1.4.3. utcakép, utcaképi részletek

A) Alsódörgicse

Jelentősek az struktúra elemzésénél bemutatott teresedések. Ezek közül a legnagyobb a Templom tér, amely fő elem. A rk. templom viszonylag kései, 1860 körüli. Meghatározó volt a piarista birtokközpont e területen, amelynek legnagyobb megmaradt épülete ma is jelentős: a magtár (granárium). Néhány birtokközponti épület azonosítható, pl. a céli cselédház, de lakóházaként hasznosítva -jelentős átalakításokkal.

Az utcák vonala és görbülete festői, legszebb a Bere köz. Jellemzően oldalhatáron álló oromzatos falusi lakóházak sorolnak azonos léptékrendben az utcaképből.

Fő u. 39-43

Bere köz

árokpart a Bere köz hídjáról

Bere köz

Fenyvesalja utca

Zsédényi utca a Bere köznél

Zsédényi utca

Gernyei utca a templomrom felől

Emlékmű utca (a templom térnél)

Emlékmű-Zsédenyi-Fő utca tere

Az Fő utca újonnan nyitott szakaszán a fésűs rend megbomlott, már az elején a Templom tér és Szentbalázsi u sarkán álló 19. sz. végi épület megmaradva igazodik az új szélesebb utcavonalhoz (L alakban a gazdasági épülettel).

A Fő utca déli K-NY-i tájolású szakasza egységes beépítési és épület képet mutat.

A Fő utca Felsődörgicse felé vezető szakaszán, a hagyományos község szélén épült fel az evangélikus iskola, a parókia épülete és a templom 1794-ben. A parókia az úttal párhuzamos jelentős szárnyal bővült a 20. sz. elején.

Felsődörgicse kiemelkedő emléke a Nagyboldogasszony templom magas romja és középkori lakóházak romkertje, amely a belterülettel szomszédos külterületi tisztáson terül el. Idegenforgalmi és balatoni panorámás jelentőségű.

templomtorony maradványa / kilátás a Balatonra a romkert felől / (Gernyei utca -feljárt a romhoz)

Az Akali felé forduló részen a fejlesztés új 1980-as évek házeit mutatja. Másik fejlesztési irány a Felsődörgicsevel összekötő útszakasz, ahol a közúttól széles zöldsávot biztosítottak.

Fő utca déli kimenetel

Fő utca északi rész, kisvendéglő/kocsmá

északi kimenetel
Alsődörgicse

(visszatekintés Település fejlesztési terület északon

B) Felsődörgicse

Egyutcás faluképet mutat, amelyből az egykori iskola hosszan elnyúló tömege válik ki. A telkek hosszúak, a melléképületek sorosan épültek a lakóházhoz. Ettől egy-két eltérés van, amikor széles telken a házzal szemben közepkapus pajta áll (Fő u. 38, 45/2 hrsz).

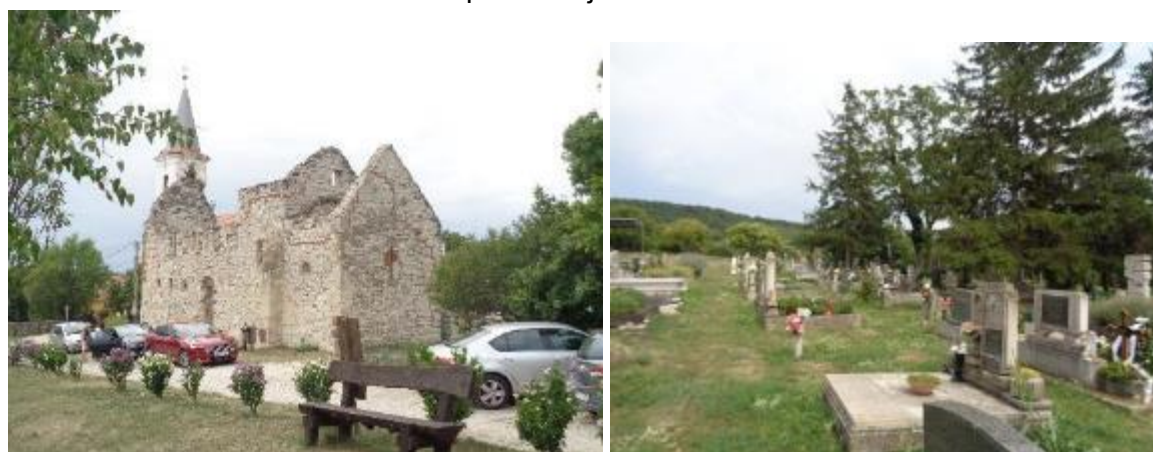
A Fő utca az ev. templom felé / Fő u. a templomtól nyugatra nézve / A Fő utca Vászoly felé tartó szakasza

Sajátos utcaképi szerepe van az iskola tömegén túl az ún. kálvária kereszt kőfalának. Az evangélikus templom mögötti utcácska egy jelentős népi épület mellett a konzervált középkori kettős templom romjához vezet, amellyel átellenben van a temető. A temetődombról Alsődörgicse felé levendulás kertek vannak és szép kilátás nyílik.

A kálvária kőfala / Utca az evangélikus templom mellett a romtemplom felé népi lakóházzal a kettős templom romjai / A temetőkert

C) Kisdörgicse

A fő országút lényegében délről érinti a települést, külön leágazásról (579 hrsz) ill. keresztutcáról (566 hrsz) közelíthető meg a két párhuzamos történeti utca. Így a falukép a „hátlját” mutatja. Kivétel az útmenti fészület a fa haranglábbal.

Sajnos minden utca neve Diófa utca, így meg kell különböztetni a déli, hosszanti Diófa (544 hrsz) utcát és az északi Diófa utcát (524 hrsz). A hagyományos falusi beépítés a hosszirányú utcák déli vonalához igazodik, így az utcaképek egyoldalúnak mondhatók.

A déli Diófa utca két jelentős elemét a Sárffy kúria és hosszú ház jelenti. Az utcaképet a fésűs beépítést követő népi lakóházak adják.

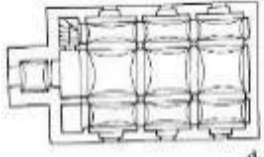

Az északi Diófa utcában az evangélikus templom kiemelkedő és meghatározó. A nyugat felé vezető részen hagyományos falusi lakóházak szép példái vannak, kelet felé vezető rész Rétre vezető elforduló szakaszán a telek átfarmálódásához igazodó népi lakóház beépítéseket és pajta épületeket találni.

1.4.4. helyi településképi értékek letára

Megjegyzés:

Az értékleltár részletes kifejtését a csatolt értékleltár adattár dokumentáció tartalmazza, amely a tájérték kataszter felméréssel adekvát adattartalmú (készítője: Pető Piroska környezetmérnök). A külterületi értékfelmérés Pető Piroska bejárása és felvételei alapján készült. Egyúttal a TAK számára adekvát javaslat tartalommal.

No	utca/dűlő	hatsz	megnevezés/rövid leírás	kép	megjegyzés/védettség
ALSÓ DÖRGICSE TELEPÜLÉSRÉSZ					
1.	Templom tér	318	<p>Magtár egykori piarista uradalom gazdasági épülete, 1812. Cserépfedés 10x48 m, eresz12,4 m: gerinc: 17,5 m</p> <p>Ezzel szemben egykorúan épült a tisztartó háza, íves tornácos jelentős falusi épület. Nádtetős.</p> <p>7 x 14m eresz 5m, gerinc 8,6 m</p>	 	<p>kiemelkedő építészeti és történeti emlék országos érték:</p> <p>MŰEMLEKI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
2.	Fő utca	198	<p>Evangélikus templom és parókia együttese</p> <p>Homlokzati torony, órapárkánnyal. toronysisak lanternával növelt kétrészes gúla. A hajó nyeregtetős, cserépfedésű. A torony alján íves bejárat, afölött Zsédényi István hősi és kitaróan hú ev. lelkész, 1675-76 közt egykori gályarab emléktáblája látható. A belső tér oszlopokon nyugvó hevederivekkel tagolt csehsüveg boltozatos, hátsó és oldalsó karzatot képezve. Teremtemplom jellegű, külső kétszintes ablaksora is jelzi. A</p>	 	<p>A felsődörgicsei és kisdörgicsei ref. t. műemlék, Az alsődörgicsi egyenlő értékű, még kiegészül parókiával is ill. Zsédényi István gályarab lelkész emlékét is őrzi.</p> <p>MŰEMLEKI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>

			<p>torony lizénás tagolású, a hajó egyszerű, sima vakolatsávval keretezett tükrös vakolatmezős. Építési idő: 1794.</p> <p>10,2x 19 m, eresz:7,8m , gerinc 12 m, torony 34 m</p> <p>A paplak-parókia eredetileg az utcára merőleges épület volt (ablakai 19. sz. elejéből). Eredeti ablakai az udvari homlokzaton megvannak (esztergált díiópántos)</p> <p>Később L alakban az utcával párhuzamos résszel bővítettek (kb 20. sz. elején). A főhomlokzatba újonnan hármásablakokat tettek.</p>	 	
3.	Fő utca 41	199	<p>népi lakóház Fésűs beépítésű nyeregtetős, oromzatos lakóépület. Főhomlokzaton ablakok felett szemöldökpárkány és kettős padlás szellőző. Jellegzetes kémény, formált fedkővel. Utca felé bástyás léckerítés.</p> <p>8,4x 60m, eresz 3,2 m, gerinc 7,5 m</p>	 	HELYI TELEPÜLÉS-KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT
4.	Fő utca 39	200	<p>népi lakóház Fésűs beépítésű nyeregtetős, oromzatos lakóépület. 1890 kör. Felújításból eltört, lehullott évszámú tégla (189...) maradt meg.</p> <p>8,4x 80m, eresz 3,2 m, gerinc 7,5 m</p>	 	HELYI TELEPÜLÉS-KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT

5.	Fő utca 37	201	<p>népi lakóház, Fésűs beépítésű nyeregtetős, oromzatos lakóépület. Ablakait tokborítást utánzó vakolatminta keretezi. oromzati évszám: 1871</p> <p>8.49x 74m, eresz 3,2 m, gerinc 7,5 m</p>		<p>HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
6.	Fő utca	216	<p>népi lakóház, L alakú beépítésű nyeregtetős, oromfalas lakóépület. Kicsiny csonkakonty a főhomlokzaton. A telek csonkult a főút kiépítésekor (1900 k.)</p> <p>9,8x24 m eresz: 3,8m, gerinc: 8,3 m</p> <p>„L” alakban gazd. szárny később lakóházzá alakítva: 7,2x 30 m, eresz: 3 m gerinc: 6 m</p>		<p>HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
7.	Fő utca 19	239	<p>népi lakóház, 1886</p> <p>Fésűs beépítésű nyeregtetős, oromzatos lakóépület. Kicsiny csonkakonty a főhomlokzaton.</p> <p>archív fotó VÁTI vizsgálat 1958 (LTK fotótár)</p> <p>9,30m x 28m +mellékép 7 x 10m eresz, 4,5m, gerinc: 8,6 m</p>		<p>HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>

8.	Szent Balázsi utca	214	<p>népi lakóház, Fésűs beépítésű nyeregtetős, oromzatos lakóépület.</p> <p>1885 9x24m, eresz, 4,5m, oromfal- gerinc: 8,6 m</p>		<p>JÓ PÉLDA HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
9.	Gernyei utca	285	<p>népi lakóház Fésűs beépítésű nyeregtetős, oromzatos lakóépület. Nádfedésű. 6,40 m, eresz, 2,8m, gerinc 5,8 m</p>		
10.	Bere köz	284	<p>népi lakóház Fésűs beépítésű nyeregtetős, oromzatos lakóépület. Oromzati ovális kartuson patkó alatta KK KZ monogram és alatta bekarcolt ló ábrázolás.</p> <p>5,6x28m, eresz 4,2 m, gerinc: 7,1 m</p>		<p>HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
11.	Bere köz	297	<p>népi lakóház Fésűs beépítésű nyeregtetős, oromfalas lakóépület.</p> <p>7,1x21 m, eresz3,6 , gerinc 10,4 m</p>		<p>HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>

12.	Bere köz	300	<p>népi lakóház Fésűs beépítésű nyeregtetős, oromzatos lakóépület. 7,8x40 m, eresz3,6 , gerinc 10,4 m</p>		<p>HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
13.	Zsédényi utca	307	<p>népi lakóház Fésűs beépítésű nyeregtetős, oromzatos lakóépület. Vakolatzsítés historikus elemekkel (fogsor minta) 7,1x24 m, eresz3,8 , gerinc 7,4 m</p>		<p>JÓ PÉLDA HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
14.	Agyagliki utca 1.	221,	<p>népi lakóház Fésűs beépítésű nyeregtetős, oromzatos lakóépület. Sima vakolatsávval keretezett tükrös, hőbörcsös felületű vakolatmezők. Ma hasznosítás érdekében tetőtéri ökörszem ablakokat létesítettek. Hódfarkú cserép fedésű. 8x12m, eresz 3,2m , gerinc</p>		<p>HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
15.	Agyagliki utca	223	<p>népi lakóház, oromfalas 7x20 m, eresz3m, , gerinc 7,2 m</p>		

16.	Templom tér	203	tűzoltószertár Egyszerű, nyeregtetős kis épület, széles kapuval a Fő út felé. Egykor uradalmi kovácsműhely volt, miután a 19. sz. végén eladták, községi tűzoltószertár lett. 6,8 x 7,5 m, gerinc: 5 m		HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT
FELSŐDÖRGICSE TELEPÜLÉSRÉSZ					
1.	Fő utca 47	164	népi lakóház L alakú, utcára hosszabb oldallal. Lecserélt homlokzati faablakok (purhabbal hézagolva), faluképi szerepét még megőrizte. Hódfarkú cserépfedéssel. 7x 14 x 27 m, eresz 3,2 m, gerinc 8,1 m		ablakcseréve I felújított
2.	Fő utca	76, 77	volt falusi iskola és bolt (ma szálláshely kialakítása indult) 7.8 x 35 m, eresz: 3 m, gerinc 7,6 m		felújított HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT
3.	Fő utca 2 =Iskola köz	79, 80,81	népi lakóház, oromzatos, nádtetős, vakolatkeret köz durva felületű vakolt tükörrel 8,4m x 16m, gerinc:6,4 m		(fotó Pető Piroska /=P.P.)
4.	Fő utca	33	népi lakóház, oromfalas, nádtetős-új ökörszem ablakokkal. 9 x 26 m, eresz 3,6 m, gerinc, 8 m		JÓ PÉLDA HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT

5.	Fő utca	28	<p>népi lakóház, oromfalas, vakolattükrös, nádtetővel, új ökörszem ablakokkal, idegenforgalmi hasznosítás (levendula ház)</p> <p>1857</p> <p>6,4 x 28 m eresz 3m, gerinc 6,4 m</p>		<p>JÓ PÉLDA HELYI HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
6.	Fő utca	27	<p>népi lakóház osztóparkánnyal nádtetős</p> <p>10 x 30m, eresz: 3,8 m. gerinc, 7,2</p>		<p>JÓ PÉLDA HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
7.	Fő utca	70/2	<p>gazdasági épület egykor piarista rendi magtár 1890 körül épült, vendéglátó célra felújítva és átalakítva (Pántlika borház)</p> <p>9,2 x 48 m, eresz 4 m, gerinc 13.6m:</p>		<p>JÓ PÉLDA MŰEMLEKI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
8.	Fő utca 66.	16, 17	<p>népi lakóház, oromfalas, zsalutáblás ablakokkal. Az előkertben betonkeretes kerekes kút</p> <p>7 x 18 m, gerinc:5,8 m</p>		<p>P.P fotó</p>

9.	Fő utca 64	20	<p>népi lakóház oromzatos, nyeregtetős, nádfedés új ökörszem tetőablakkal</p> <p>6,8 x 27 m, eresz 3,4 m gerinc 7 m</p>		<p>P.P. fotó</p> <p>JÓ PÉLDA HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
10.	Fő utca 62.	21	<p>népi lakóház, oromfalas, cserépfedéssel, tetőablakkal.</p> <p>7 x 16m, eresz 3m, gerinc 7,2 m</p>		<p>P.P. fotó</p> <p>JÓ PÉLDA HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
11.	Fő utca	71	<p>népi lakóház a „kálvária kereszt” szomszédságában. Oromfalas, cserépfedésű. Ablakait megőrizte (6 osztású, pallótokos) oromfal kartus felirat szerint: 1903</p> <p>archív fotó VÁTI vizsgálat 1958 (LTK fotótár) 8x20 m, eresz 3,8m, gerinc 7,1 m</p>		<p>HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
12.	Csicsói út 7.	135	<p>népi lakóház, oromfalas cserépfedésű homlokzati kartusban: 1906</p> <p>6,8 x 26m, eresz 3,8m, gerinc 7,8 m</p>		<p>P.P. fotó</p> <p>JÓ PÉLDA HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>

KISDÖRGICSE TELEPÜLÉSRÉSZ				P.P fotók	
1.	Diófa utca 10	518	<p>népi lakóház, oromfalas, két régi ablakkal, oromzatán 1885. évszám tetőhéjazat: cserép, bástyás kerítés.</p> <p>L alakú és házzal szembeni melléképület.</p> <p>6,8x14m+mellékép eresz 2,8 m, gerinc 6,2m</p>		<p>HELYI TELEPÜLÉS-KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
2.	Diófa utca 9.	516	<p>népi lakóház, oromfalas, vakolatdíszes homlokzat, egy ablak. padlás szellőző alatt vakolat évszám: 1825, alatta profilos tondó.</p> <p>tetőhéjazat: cserép bástyás kerítés.</p> <p>7x18m eresz 3 m, gerinc 6,6 m</p>		<p>HELYI HELYI TELEPÜLÉS-KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
3.	Diófa utca 8.	515	<p>népi lakóház, csonkakontyos oromzattal, két régi ablakkal. Jellegzetes kéménnyel.</p> <p>tetőhéjazat: vékony sajtolt betoncserep (szürke)</p> <p>7x14m , eresz 2,8 m, gerinc 5,6 m</p>		<p>elhanyagolt, romló állapotú, régiség értéke miatt:</p> <p>HELYI TELEPÜLÉS-KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
4.	Diófa utca 31.	570	<p>Többlakásos falusi lakóház, utcavonallal párhuzamosan, nyeregvetős egy régi kéménnyel. Keleti vég oromzatos, kiemelt gerincelemmel, rajta évszamos kartus 1885. Nyugati vég csonkakontyos. Eredeti ablakai megmaradtak! Tetőhéjazat: múpala, bástyás kerítés. 7,8 x39 m eresz 3,2 m, gerinc 7m</p> <p>A telken pajta melléképület is áll.</p>		<p>HELYI TELEPÜLÉS-KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>

					
5.	Diófa utca 18	532	népi lakóház, oromfalas, két ablakos homlokzat. Megújított szárnyakkal kis üvegosztásos ablakok (1910-es évek) nádtetős 6,8 x16 m (+soros mellékép) eresz 3, m, gerinc 6,2 m		
6.	Diófa utca 15.	529	népi lakóház oromzatán KK 1883 8,6x20 m eresz 3,2 m, gerinc 7m		
7.	Diófa utca 14.	528	Falusi birtokközpont alsó gazdasági szinttel, emeletes, hosszú, nyeregtetős épület. Utcai oromzatán vakolatkartusban: Sárffy János, 1890, ami nyilván a komplexum kiépítése során végzett felújítás dátuma. 9,4 x59 m, eresz 6,4 m gerinc 11 m Különálló kúria épület, L alakú beépítés. Főtraktuson két sarokrizalit. Ablaki új szerkezetű utánzatok. Sárffy birtokközpont kiskúria épülete, 1890 9 x 26/m, mellékszárny 8,5x17 m m, eresz 4,5 m, gerinc. 8.4 m	 	HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT

8.	Diófa utca 13	527	<p>népi lakóház, oromfalas Eredeti ablakai megmaradtak, kerti homlokzaton is, és a füllungos bejárati ajtó eredeti. oromfal kartusában: 1875 A főhomlokzat ablakait egyedi vakolatkeretezés díszíti. 7x27m eresz 3,8 m, gerinc 6,8 m</p> <p>házzal szemben külön melléképület van</p>		<p>HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
9.	Diófa utca 34.	567	<p>népi lakóház, egykori pajta hasznosítása</p> <p>6,2 x18m, eresz 3 m, gerinc 6,4 m</p>		<p>felújítás értékőrző JÓ PÉLDA</p>
10.	Diófa u. 35	564	<p>népi lakóház nagyméretű telken. oromfalas, két épületrész oromfallal elválasztott összeépítésével keletkezett. A hátsó épület régebbi 1858-ban már megvolt. A fő épület széles, három ablakos utcai homlokzatú, vakolatdíszekkel. héjazata: háromablakos első szárny és a. hátsó szárny cseréptetős főép: 10 x20m, eresz 3m, gerinc 6,4m hátsó: 8,2x19m eresz 2,8m, gerinc 6,2m</p>		<p>kiválóan fenntartott épület-együttes!</p> <p>JÓ PÉLDA HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>

			Udvarban szabadon álló pajta (üdülőknek hasznosítva). 		
KÜLTERÜLETI TELEPÜLÉSKÉPI JELLEGZETES ÉRTÉKEK (Pető Piroska környezetmérnök felmérései alapján, konzulens: dr. Laposa József)					
1.	Agyaglik	1411	Présház-pince „kereszt irányú” présház-as pince a sík vagy enyhe lejtésű terep jelensége. Eternit rombuszpala fedésű 7 x16 m, eresz 2,8m, gerinc 5.6 m		EO V koordináták (X Y): 173665 547637 HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT (értékeltár 102.o)
2.	Becce hegy	1206	Présház-pince 6,8 x 14m eresz 6,2 m, gerinc 9,2 m		EO V koordináták (X Y): 174468 550218 HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT (értékeltár 107.o)
3.	Becce hegy	0183/ 12	Présház-pince Oldalbejáratos sík-telkes épület, eredeti nyílászárókkal. tető és belső felújítva, jó karban tartott. A tetőben illeszkedő új építészeti elem jó példa a hagyomány és kortárs ötvözéséhez 6,8x18 m eresz 3,8 m, gerinc 7 m		EO V koordináták (X Y): 174217 550414 HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT JÓ PÉLDA! (értékeltár 109.o)
4.	Becce hegy	1184	Présház-pince Rokon formálás a védett Agyaglik 1334 hrsz présházzal 6,4 x 14m, eresz 2,2 m, gerinc 5,7 m		EO V koordináták (X Y): 174686 549910 HELYI TELEPÜLÉS- KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT (értékeltár 111.o)

5.	Becce hegy	1119	<p>Présház-pince</p> <p>présgerenda felirata „Vincze lsv (István) A 1745 di 11 octob R M”</p> <p>7,4x 18 eresz 4,5 m, gerinc 7,5 m</p>		<p>EOV koordináták (X Y): 174644 550372</p> <p>(értékeltár 112.o) régiség értéke miatt MŰEMLÉKI VÉDELEMRE JAVASOLT</p>
6.	Erdei dűlő	080/1 23	<p>Pince-présház</p> <p>Archaikus tömegű, fehér sima vakolatsávokkal keretezett hóbörcsős tükrök/mezők (sárga), nádtetős, váztáblás betétes ajtóval, 1870-80 közt.</p> <p>eresz 2,8m, gerinc 5,4 m</p>		<p>EOV koordináták (X Y): 175318 553080</p> <p>(értékeltár 123.o)</p>
7.	Erdei dűlő	084/3	<p>Présház-pince</p> <p>vakolatsávós-tükrös homlokzat, belsőben csehsüveg boltozatos szoba oldalsó homlokzati toldalékkal.</p> <p>9x 18 m eresz 3 m, gerinc 7 m</p>		<p>EOV koordináták (X Y): 175390 553148</p> <p>(értékeltár 124.o) JÓ PÉLDA</p>
8.	Kisleshegy	1645	<p>Présház-pince</p> <p>napsugaras vakolatdísszel, szép kéményekkel Skrabski-Mészáros család présháza Oldalsó toldalékkal</p> <p>11x 21 meresz 3 m, gerinc 6,4 m</p>		<p>EOV koordináták (X Y): 174352 553184</p> <p>HELYI TELEPÜLÉS-KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT (értékeltár 127.o) JÓ PÉLDA</p>

9.	Kisleshegy	087/8 0	Pince-présház, Autentikus elemeket és nyílászárókat megőrzött archaikus épület. vakolatsávós-tükrös homlokzat. Bejárat oldalt. Oldalsó-hátsó toldaléka félig leomlott (oldalfal), pillérrel megtámasztva. Oromfalán 1824 évszám 11x 20 m eresz 2,4 m, gerinc 5,8 m		EOV koordináták (X Y): 174502 552756 HELYI TELEPÜLÉS-KÉPI VÉDELEMRE JAVASOLT (értékeltár 131. o.)
----	------------	------------	---	--	--

Egyéb településkarakter elemek

1.4.5. építményrészlet vagy az alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás

TÖMEGFORMÁLÁS, ÉPÜLETTÍPUSOK

Igen egyszerű, osztatlan hosszanti tömegű épületek hosszanti nyeregterével. A tető végei oromzatban végződnek, nagyon sokszor kiemelt oromfal épült (macskajárdás). Az oromfalat plasztikus vakolatdíszítések, évszámos-monogramos kartusok gyakran ékítik. Az udvari homlokzat ereszes. Csak kevés épületnek van szegmensíves nyílású, mellvédes tornáca („tihanyi típus”). Jellegetes lakóépület méretű épületek az utcavonalra is kiépültek, ezek a középső széles behajtókapukkal rendelkező pajta épületek.

		
Alsódörgicse, Bere köz (287 hrsz), ereszes udvari homlokzat	Alsódörgicse, Szentbalázs u. 4., 1885, lakóház, ereszes udvari homlokzat, eklektikus vakolatdíszítéssel	Alsódörgicse, Fő utca 6. (M) szegmens-íves tornácos ház
		
Felsődörgicse, Fő utca 41. ereszes udvari homlokzat	Kisdörgicse, Diófa u. 9. oromfali vakolatdíszítéssel, kartusban 1825, ereszes udvari homlokzat	Alsódörgicse tisztartói lak., Templom tér, 1820 k. tornácos ház

		
Felsődörgicse, műemlék pajta, Fő u. 37	Kisdörgicse, pajta Diófa u. 31	Kisdörgicse, pajta Diófa u. 24

ANYAGHASZNÁLAT

Az építőanyag a helyben fellelt, kibányászott lapos terméskő, bő, meszes és vulkanikus őrleményes habarcsba rakva. Az oromfalat is kőből emelték, csak a macskajárdás részt téglából. Újabban gyakran az oromfalakhoz és a 20. századi épületrészekhez égetett téglát alkalmaztak. A falazatra mészvakolat kerül, amely lehetőséget kínál utcai homlokzati profilos vakolatdíszek kihúzására. Különösen jellegzetes a monogramos, évszamos kartus profilos keretézéssel. Egy-két épületen a homlokzatot eklektikus elemekkel gazdagították 1900 körül (lízéna, sarokarmírozás, kváderminta, szemöldökpárkány, stb - Alsódörgicse Fő u.37, Felsődörgicse Fő u. forduló).

			
Felsődörgicse, Fő utca 45/2 hrsz kőfalazatú pajta épület	Kisdörgicse, Diófa u. 8. hátsó épület nyers kőfala	Kisdörgicse, Diófa u. 31., pajta oromfala kőből, tégl macskajárda kiegészítéssel	Alsódörgicse, Bere köz, 284 hrsz, kő épület, tégl oromfal macskajárdával

ÉPÍTMÉNYRÉSZLET: HOMLOKZATFORMÁLÁS

A homlokzatformálás alapvetően vakolt, amelynek kivitele sima sávokból szegélyezett tükrök, a tükörfelületek hóbörcsös vagy egyéb durva felületek natúr vagy szürkés színezettel. A sima sávok keretezik az ajtókat és ablakokat. Az utcai homlokzatokra legtöbbször két álló formátumú ablak kerül. Az oldalhomlokzatok ablakokat és középtájt ajtót tartalmaznak széles eresz alatt. A házak kb. negyedének íves, oszlopos tornácos az udvari hossz homlokzata.

A nyeregtetős hosszú épületek oromfallal vagy oromzatosan zárulnak az utca felé. Az oromfal kialakítása helyt ad a díszítőkedvnek, főként habarcsból kihúzott vakolat díszekkel ékeskednek. Legtöbbjük tartalmaz ún. kartust, amelybe évszám kerül vagy monogram és évszám, amely egy építési periódusra utal vagy esetleg megújításra (pl. tetőzet felújítás, ablak megújítás, homlokzat felújítás).

			
Alsődörgicse,, Agyagliki u.1 Sima meszelt keret, hőbörcsös szürkés tükrök	Alsődörgicse, Magtár Gazdasági épületen is: Sima meszelt keret, hőbörcsös szürkés tükrök	Felsődörgicse, Fő u. 58, 1859 évszamos kartus, oromzati díszek-(megújított) Vakolat tükrök, osztópárkány.	Alsődörgicse, Zsédenyi utca felújított tükrös vakolat architektúra (fogsordísz)
			
Kisdörgicse, Diófa u. 9. emblemikus oromzati vakolatdísz	Felsődörgicse, Fő u sarak Historikus sarok kváder arnirozás és ablak keretezés vakolatbül	Alsődörgicse, Fő u. 37 eklektikus sarokarmirozás, szemöldökpárkány	Alsődörgicse, Fő u.19. eklektikus sarokarmirozás, szemöldökpárkány

A tetőhéjazat anyaga hagyományosan nádazás (korábban zsupp volt), és egyenértékűen az égetett cserép. A cserép eredetileg vékony, kissé szegmens vágású - apatini jellegű - cserép. A 70-es évek óta szorgalmazzák a hódfarkú cserép használatát. A műemlékesek által eltanácsolt hornyolt cserép is megfelel a történeti használatnak, mivel a hornyolás a vékony fedőelemekhez -pl. faszindely- közel áll.

			
Hagyományos nádfedés mohosodással Alsődörgicse, (253 hrsz)	hagyományos megújított nádfedés Alsődörgicse, Bere köz- Fenyvesalja u. (297 hrsz)	Hagyományos nádfedés korszerű adaptálása a tetőtér hasznosításával Felsődörgicse, Temető-romkerti bejáró (33 hrsz)	
			
„apatini” régi, vékony cserép Felsődörgicse Fő u. (452 hrsz)	hornyolt cserép fedés Alsődörgicse, Gernyei u. (285 hrsz)	sajtolt betoncserep Kisdörgicse Diófa u. 8. (egyedi eset)	égetett cserép (hódfarkú -felújítás-tetőablakkal) Felsődörgicse Fő u. (46 hrsz)

ÉPÍTMÉNYRÉSZLET: KAPU, AJTÓ, ABLAK

Az épületek utcaképet jelentő homlokzatának jelentős elemei a „ház szemei”: az ablakok.

A településrészek történeti fejlődéséből adódóan hasonló korú házak vannak, ezért az alkalmazott szerkezetek is azonos jellegűek.

A házállomány a 19. század közepétől 1880-as évekig alakult ki, majd vannak 1900 körüli építések és ennek megfelelő „korszerűsítéssel” járó felújítások.

A hagyományosan kialakult házak alkalmazott ablakszerkezetei a 19. sz. közepétől az 1890-es évekig járatosak voltak. Jellegzetes az ún. hatszemes ablak, pallótokos kifelé-befelé nyíló két felnyíló szárnyú ablak. A két ablakréteg közt több helyen a tokba beépített fémpálcás és szalagos ablakrács van. Az ablakszárnyak esztergált végű diópántra függesztettek. Régi típus a sarokvassal egyesített pipa (v. hüvely-) pánt.

A ház bejárati ajtóit általában az udvari hossz homlokzat közepe táján vannak. Leggyakrabban váztaábrás (füllungos) szerkezetűek. Van, ahol még fix zsalus ajtóábrá van kívül.

A külterületi présház-pincék ablakai egyrétegűek, méretben kisebbek, arányban sokszor négyzeteshez közelítőek. Funkcióból eredően fontos elem a rács, fémpálcákból keresztesen készítve. Ezeknek az épületeknek művészebb és gazdagabb kivitelűek a bejárati ajtó (v. kapu-) szárnyai, mint a belterületi házaknál.

			
<p>Alsődörgicse, Gernyei u. 13. hatosztatú ablak teéjes nyíló szárnyal</p>	<p>Alsődörgicse, Fő u (216 hrsz) A két szárnyréteg közötti beépített ablakrács látszik</p>	<p>Felsődörgicse, Fő u. 52 hatosztatú ablak felülvilágítóval. (archív fotó VÁTI 1958)</p>	<p>Kisörgicse, Diófa u. 13 (527 hrsz) hatosztatú ablak felülvilágítóval</p>
			
<p>Alsődörgicse, evangélikus paplak-iskola ablaka. 1850 k. Mivel középület volt így „nyolcszemes” Megmaradtak esztergált végű diópántjai</p> 	<p>Alsődörgicse, Fő u. 37. 1871-es építési évszám. A 20. sz. elején divatossá alakított homlokzatban szemöldökpárkány került vakolatból kihúzásra, ezzel együtt vakolatból imitált dekoratív tokborítás is készült</p>	<p>Felsődörgicse, Fő út (22 hrsz) Megújítás során befelé nyílóra cserélt v. alakított felülvilágító ablak (1890-es évek)</p>	<p>Kisdörgicse, Sárffy-kúria ablaka nyolcosztású, befelé nyíló szárnyak, 1890, kicserélve modern bukó-nyílóra</p> <p>régi</p>

			
<p>Felsődörgicse, Fő út 47 (104hrs) a 20. század elején felújított épület eklektikus vakolatdíszekkel, ekkor kerültek be a „T”-osztású ablakok. 2020-ban modern faanyagú ablakcserét végeztek (purhab tömítéssel)</p>	<p>Alsódörgicse, Zsédényi u 6. (307hrs) modern ablak, táblával, illeszkedő kortárs szerkezet</p>	<p>Alsódörgicse, Gernyei u. (284 hrsz) zsakutáblás ablak. A pallótok külső tokborítására modern diópánttal feltett táblák fix lamellákkal</p>	

présház-pince kapuk példái (fotó PP)

ÉPÍTMÉNYRÉSZLET: KÉMÉNYFEJEK

Karakteres megjelenést adnak a vastag kéményttesteknek a változatos kialakítású kéményfejek. Ez a modor az egész Balatonfelvidékre jellemző.

Alsódörgicse Gernyei u.(266/1),

Alsódörgicse Fő u (216 hrsz)

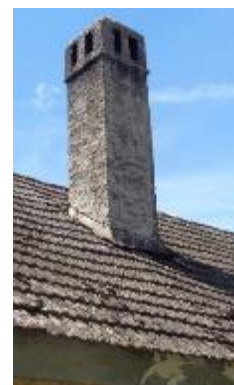
Alsódörgicse, (253 hrsz)

Alsődörgicse (284 hrsz)

/Alsődörgicse, Fő u.(199 hrsz) / Felsődörgicse Csicsói u./Kidörgicse, Diófa u. 8.

ÉPÍTMÉNYRÉSZLET: KERÍTÉS

A kerítések döntő anyaga a házépítés anyagával egyező lapos terméskő, amelyet a környezet bőven szolgáltatott. Tömör, kb 1,50-1,80 (egy öl) magasak a tömör kerítések. A kapuk vázszerkezetűek és lécborításúak sötétre pácolva. A 19. sz. végén néhol -egy felújítási fázis kapcsán- áttértek -a Balaton környékén széleskörűen alkalmazott- ún. bástyás kerítésekre, ahol a bástyák, vagyis vastag pillérek közti lábazatra faléc kerítés került. Szerencsére a hagyományos falurészekben nemigen látni fémszerkezetű hálós vagy lemezelt kapus kerítéseket. Az épített tömör kerítés alkalmas volt a változatos lejtésű telekhatár bekerítésére.

Ezért a hagyományos kerítések fenntartása, megújítása, vagy új beépítés esetén követése ajánlott a településkép védelme érdekében.

		
Alsődörgicse, Bere köz (301 hrsz), rakott kőfal kerítés	Felsődörgicse, Fő u. (33.hrsz) mellvéd magasságú rakott kőkerítés	Felsődörgicse, Iskola köz 3.(72/3 hrsz), rakott kőkerítés és léces gyalogkapu
		
Alsődörgicse Fő u. 39 bástyás kerítés	Alsődörgicse, Szentbalázs u. bástyás kerítés modern fakapuvál	Alsődörgicse, Bere köz (287 hrsz) lécrácsos kerítés és kertkapu

1.4.6. táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet

Dörgicse minhárom községrészében -mint a Balatonfelvidék legtöbb községében- rendkívül fontos a táji környezet:

- látvány megnyílások a Balaton medencéje felé
- szőlőhegyi művelés és a présház-pinceépületek
- régi majorságok, mezőgazdasági területen lévő épületegyüttesekkel
- belső dombos vidék szőlőművelési, erdőfelületi borítottsága, aránya
- útmenti fasorok (jegenyesorok)
- különleges táji elemek (pl. szurdokvölgyek, sziklás szorosok, patakfolyások)

szerepe. A tájképi környezet kialakult állapotában csak javító intézkedéseket lehet előírni, jelentős változtatásokat kerülni és megakadályozni kell.

		
Alsódörgicse, a táj megnyílása a Balaton medencéjére	Alsódörgicse a falu két tornya a temető felőli dűlőről	Felsődörgicse tájképi látványa Alsódörgicse felől

FALUSI ZÖLDTERÜLETEK

Viszonylag kevés zöldfelület különíthető el, ami azonban nem azt jelenti, hogy a falurészek a házak hosszú udvaraival, a rajtuk levő fákkal ill. a környék erdeivel nem lenne elegendő természetközeli környezet.

Elsősorban a Templom tér jelentős, amelyet kertépítészeti eszközökkel gyarapít és fejleszt a község. Úttest osztja meg. A déli félteke az Összetartozás napjának ill. Trianonnak nagy emlékmű vázájára szerveződik, az északi félteke a templomkerthez csatlakozó parkos rész öntöttvas kutakkal és a régi tűzoltópumpával.

Az alsódörgicsei zöldterületekhez bekapcsolódik a Boldogasszony templomrom és ásatás területe, mint külterületi zöldfelület.

		
Alsódörgicse, Templom tér déli része a Trianoni emlékparkkal	Alsódörgicse, Templom tér északi zóna, tűzoltókocsi	Alsódörgicse, Boldogasszony templom rom és a kiásott, konzervált laképület

Felsődörgicsén a Fő utca mentén fasorok állnak. az ev. templom mögötti részen a kettős templom konzervált romja körül van kicsiny zöldfelület egy „regős” ülőszobrával. A templomtorony és az útforduló közötti sáv is értékelhető felület.

		
Felsődörgicse, fasor a Fő út K-Ny szakaszán	Felsődörgicse, ev. templom melletti zöldsáv	Felsődörgicse, a kettőstemplom romkertje

Továbbá az alsódörgicsei sportpálya és pihenőpark jelent gondozott zöldfelületet.

Alsó- és Felsődörgicse közötti út fejlesztési területén a szerviz út és az országút között széles zöld sávot hagytak, amely szintén gondozott (padokkal).

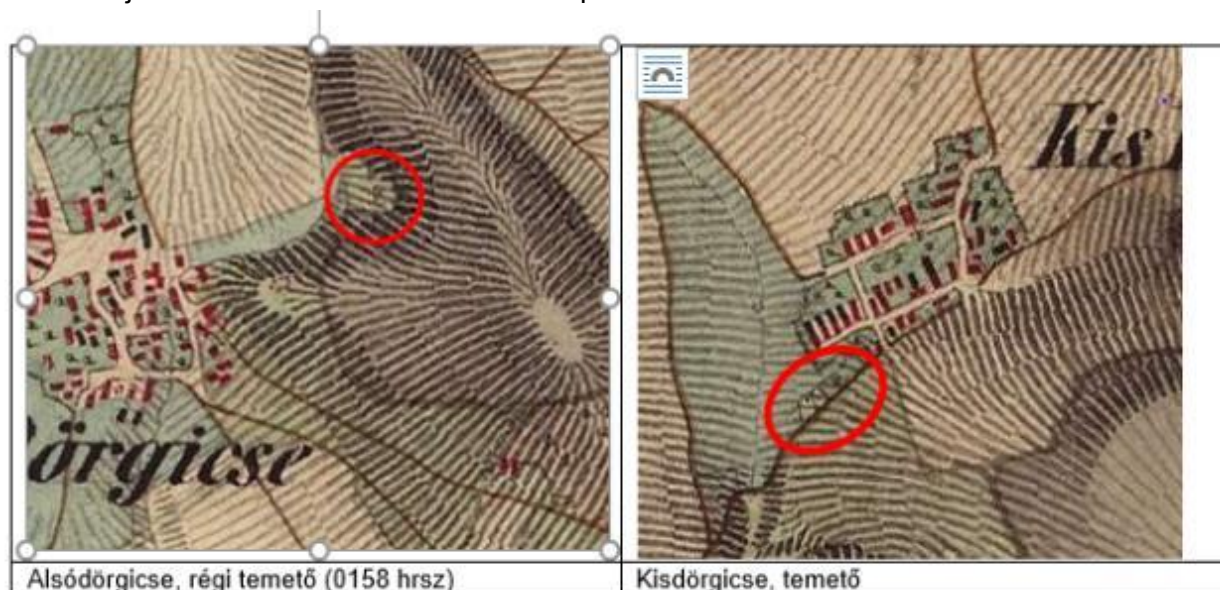
Kisdörgicsén sajátos érték a kereszt és harangláb (579 hrsz) előtti zöldsávban tudatos fasor telepítése és beton tekepálya mára elhagyott létesítménye. A buszváró mögött pihenőpark rakott tűzrakóhellyel és sportpálya létesült (41/2 hrsz).

TEMETŐK

Csak Kisdörgicsének és Alsódörgicsének volt önálló temetője (a 19. sz. közepén már biztosan). Ezek ma is megmaradtak. Sajátos a helyzet Alsódörgicsén, ahol a régi temetőt (0158 hrsz, itt is legkorábban 18. század végén elhunytak síremlékekre bukkanhatunk) a 20. század elején feladták és a Bere patak mentén új temetőt alakítottak ki (154/2,155 hrsz). Érdekes, hogy egységes betonkereszteket alkalmaztak sok sírhelynél, amely 1940-es évektől használtak. Az új temetőben egyszerű -nem művészi értékű- fakeresztek állnak (Kisdörgicsén korpusz nélkül), ugyanígy a Becce hegy dűlőben is áll egy egyszerű fakereszt (ld. értékleltár adattárban)

		
Alsódörgicse bádoglemez korpusz	Felsődörgicse bádoglemez korpusz	Becce hegy dűlő szép (modern munkájú) faragott fa korpuszal (P-P- fotója TAK-78)

Temetők jelölése a 2. katonai felmérés térképén

	<p>felirata megkopott, nem olvasható, betűtípus alapján 1800 körüli, faragási mód alapján 19. sz. közepe.</p>	
<p>fémkereszt állítása 1880. körül dívott</p>	<p>(fotók PP)</p>	<p>Sárffy Márton síremlék / 1914-es sírkő</p>
<p>Alsődörgicse, régi temető (0158 hrsz) a hegyoldalban, benőtte a buja erdei növényzet, alig lehet megtalálni. Sajnos települési értékét szinte elvesztette.</p>		<p>Kisdörgicsei temető (0295 hrsz) sírkövei a 19. sz végéről a legkorábbiak</p>

Ezek a betonkereszt emlékek utalnak arra, ugyanilyeneket találva a felsődörgicsei temetőben, annak létesítését szintén a 20. sz. elejére tegyük (0147 hrsz).

A síremlékek legtöbb esetben a mesteremberektől megszokott gyártmányok, tömegtermékek vagy egyéb kommersz formák átvételét mutatják napjainkig. Egyetlen újszerű törekvés a felsődörgicsei temetőben látható, amely a Balatonudvari műemlék temető szív formájú sírkövét használja fel, azonban sem méretben, sem anyagban nem ízlésesen követi a mintát (jó kezdeményezést intelligensen kellene folytatni).

Megemlíthető a kisdörgicsei temetőben is Sárffy Márton 1890-es évek-beli (évszám elkopott) sírköve, amelyhez hasonló kivitelű és korú még 4 db látható. Egy áttelepített 2. világháborús katonasír is van.

			
Alsődörgicsei új temető a Temető utca végén a Bere patakmeder mellett		Felsődörgicse, új temető a kettős templom romkertjével átellenben. Udvari sírkő mintájára	

ÁROKAPRTOK

Festő zöldterületként értékelhető az Alsődörgicsén végigfutó Bere patak völgye/árokpartja, különösen a Bere köz kereszteződő hídja környezete. A híd mellvédje két bástya közt egyszerű csőkorlát.

1.4.7. szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor

Hagyományos szobrászati emlékek a fészületek. Községi emlékművek, szobrok, kopjafák jelentenek még emléket.

Plasztikai értékű jelenségként ide sorolhatjuk a kutakat, melynél helyi sajátosság a merőlegesen felállított kettős kút létesítése.

			
Alsódörgicse , Templom tér (197/1 hrsz), két, egymásra merőlegesen álló pumpás öntöttvas kút	Alsódörgicse , buszforduló (254 hrsz), két, egymásra merőlegesen álló pumpás öntöttvas kút	Kisdörgicse Diófa u. 18 előtt, nyeles utcabövíület (544 hrsz), öntöttvas pumpás kút	Kisdörgicse „kutas tér” gémeskút mellé beton kútkáva és vályú került 1936, odébb pumpás öntöttvaskút áll

A legújabb kor plasztikai emlékeihez sorolhatók

- Az alsódörgicsei összetartozás napja, trianoni óriásváza emlékmű
- A felsődörgicsei templomrom mellett felállított „regős” ülőszobra (műköplasztika),
- A felsődörgicsei temetőben létesett háborús áldozatok emlékére kopjafákból íves sorban felállított/alakított kompozíció
- Alsódörgicsei bejárati út emlékhelye (kopjafás kiskert)
- utcabútorok legjelentősebb művei az új –„balatoni típusú”- buszvárók

KŐKERESZTEK

helyszín adatok	hatsz	leírás	kép	megjegyzés
Alsó-Dörgicse Akali országút		Út részűjén áll beton tömb posztamensen, kereszt, korpusz mésző, mőkő váza, Felirata: JÉZUSOM NE NÉZD VÉTKEIMET KIK ELLENED SOKAT VÉTKEZTEK. LEGNAGYOBB VESZÉLYBEN TE VOLTÁL VIGASZUNK. ELŐTTED LEBORULVA HÍVEN IMÁDKOZUNK. LÉGY TOVÁBB IRGALMAS, HOGY ÖRÖKKÉ ÁLDHASSUNK. HÁLÁBÓL CÖGLÉDI Magasság 4,2 m		EOV koordináták (X Y): 175180 549340
Alsódörgicse rk. templom kert		Feszület a templomkertben, 1890, anyaga homokkő, Korpusz fém öntvény, külön elhelyezett kommersz Mária szobor a posztamensen Felirata: ISTEN DICSŐSÉGÉRE állították KELLER JÓZSEF ÉS NEJE VAS ANNA, 1890 Magasság: posztamens: 2,4 m, kereszt 3 m, posztamens 70x70 cm	 	
Felsődörgicse Főút		ún. kálvária kereszt Fallal elkerített kis kert közepén áll. Felirata nincs. Fehér mésző anyagú, korpusz fém öntvény. posztamens 60x60 cm, magassága 2,5 m, kereszt magasság 2,2 m, (összesen 4,7 m magas)		

				
<p>Kisdörgicse Diófa út/Főút</p>	<p>584 (út)</p>	<p>Homokkőkereszt, kőkerítéssel övezett kis kertben, posztamensen álló Mária helyi mestertől faragott kő szobrával, korpusz fémmöntvény. Felirat nem olvasható. posztamens 60-45 cm, magassága 3,4 m</p> <p>Mellette kétoszlopos faharangláb nyeregtetővel.</p> 	 	

2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE:

2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások

- A település struktúrájában meghatározó a hagyományos településmagok településszerkezeti védelme. Főként az Alsódörgicsén kijelölt fejlesztési lakóterületek, melyek a hagyományos falutól megfelelően elkülönülnek. Szabályozással kell biztosítani a beépítés harmonizáló jellegét és léptékét.
- Jelentős, a Balaton medencéje felé kinyíló tájképi látvány zavartalanságának megőrzése. Ennek érdekében külterületen csak a hagyományos szőlőhegyi kultúrának megfelelő méretrendű gazdasági épületek emelhetők újonnan (présház-pince).
- A települési értékleltárban szereplő épületek/ingatlanok tekintetében helyi településképvédelmi javaslatok alapján arculati kézikönyv szerkesztése és önkormányzati rendelet megalkotás szükséges (2016. évi LXXIV tv. a településképvédelméről).

2.2. A 2.1. pontban szereplő változások hatásai:

2.2.1. a régészeti örökségre

- A régészeti örökséget nem érinti. A feltárt és romként kezelt örökség műemléki védelme konzerválásukat és fenntartásukat biztosítja.
- A településtörténeti tanulmány elősegíti az új leletek ill. mentő feltárások történeti elhelyezését.

2.2.2. a történeti településre, település- és tájszerkezetre

- A tájszerkezetben döntő, történetileg kialakult érték a szőlőkultúra táji megjelenése és ehhez tartozó pince-présház kapcsolatok, amelyeknek megőrzését a településfejlesztési intézkedések célozzák. A tájvédelem a helyi gazdaságot: a bortermelést, borturizmust, kulturális turizmust elősegíti.
- A hagyományos településrészek központjait a településszövet, az utcahálózat és épületállomány védelmével a helyi rendeleti és településfejlesztési szabályozások megőrizni kívánják, a belső (intenzív) megújulás teljes lehetőségét, a gazdasági potenciált jelentő, növekvő falusi turizmus keresettségű állományának növelése révén.
- A településképi védelem kötelezettséget jelent a hagyományos felújítási technológiák, anyagok használata tekintetében, amelyet segíteni kell a megújuló falu és népi építészeti programokba való kapcsolódással.

2.2.3. a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre.

- Az értékleltár elemei közül helyi településképvédelemre javasolt ingatlanok kerülnek kijelölésre, amelyet a településképvédelmi önkormányzati rendelet mellékleteként szerepeltetni kell. Ez az intézkedés egyértelművé teszi a jogi helyzetet, továbbá a védelem révén nyílik lehetőség pályázati támogatások elnyerésére.
- Az értékleltár elemei közül „JÓ PÉLDA” néven kijelölésre kerülnek azok az épületek, amelyek felújítása, rehabilitációja mintaszerűen történt ill. azok az új beépítések, amelyek jól illeszkednek a hagyományos faluképhez.
- Az értékleltár nyújt alapot a települési arculati kézikönyv (TAK) szerkesztésében a jellegzetes elemek és a jó példák kiválasztására és felhasználására.

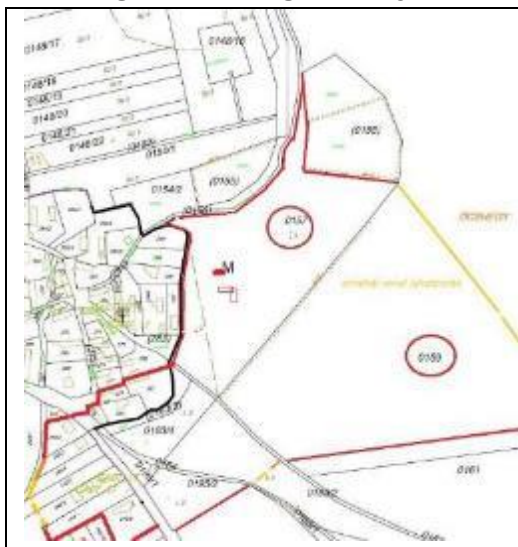
3. AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV

3.1. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények

3.1.1. MK-k felülvizsgálata

A műemléki környezetek (MK) „ex lege” meghatározásainak reális lehatárolásai. Az automatikus út és külterületi hrsz-kon elméleti határvonal húzása.

a) Alsődörgicse Boldogasszony templomrom MK

ex lege MK piros vonal

ésszerűsítő javaslat sárga vonal

A javaslat a 0159 hrsz Öcshegy rét és erdő és hegy területén húzott elméleti vonalat jelenti a 0157 hrsz és 0158 hrsz (régii etető) törésvonalától húzott vonal a 0160 hrsz út és a 0139 hrsz út és a 0159 hrsz csomópontjáig. 0245/4-5-6 hrsz hosszú telek ingatlanokon elméleti vonal a 245/7 telek csúcsáig.

b) Dörgicse, kőhíd MK

ex lege MK piros vonal

ésszerűsítő javaslat sárga vonal

A 043/2 hrsz „Kőhegy” ingatlanból a földút által határolt és a 041/2 hrsz sarkáig húzott vonal.

Az MK átfed és egyesíthető a Kisdörgicse templomrom MK területével.

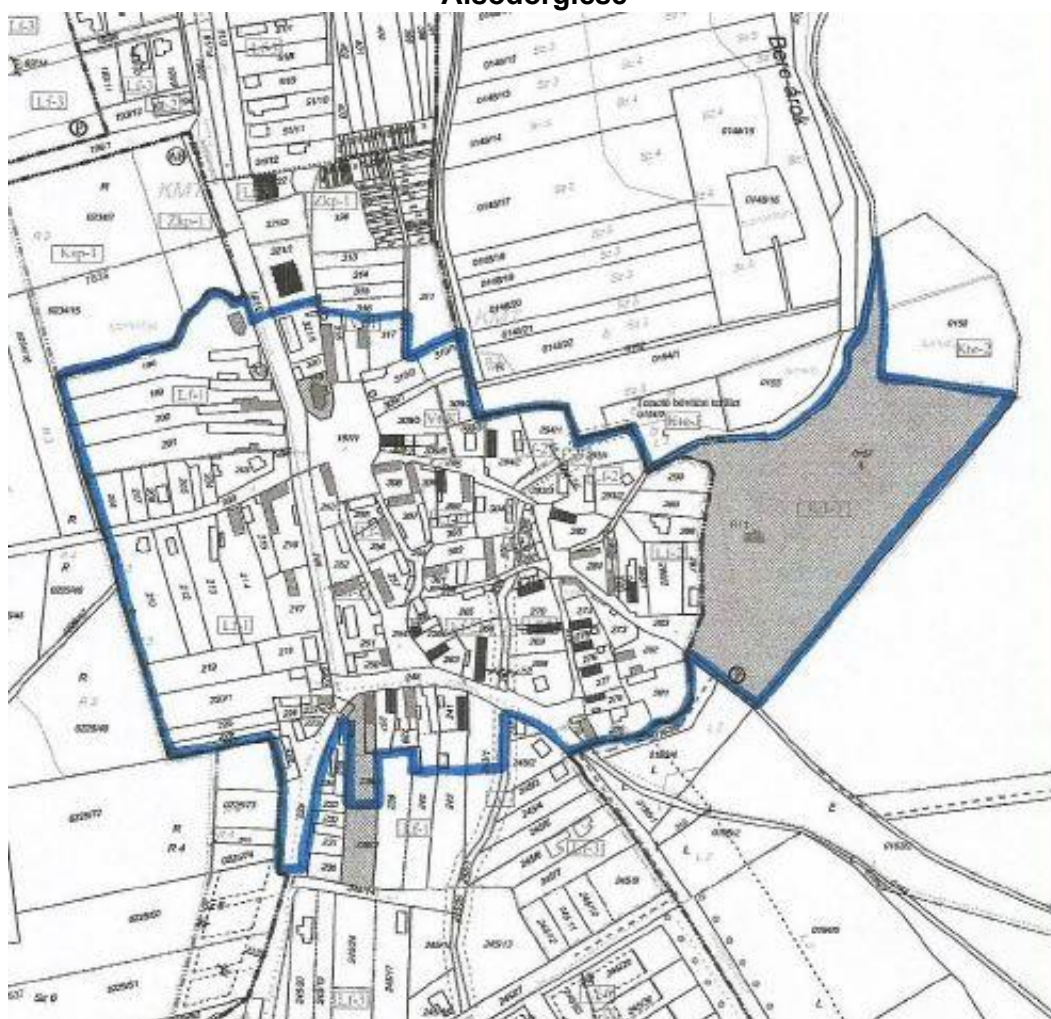
3.1.2. Település szerkezeti területi védelem javaslata

A településszerkezeti védelem a megjelölt határokon belül:

- az utcavezetések, utcavonalak,
- beépítési vonal,
- beépítés módjának, a szinteknek (szintvonalak) és
- az építészeti karakternek megőrzését irányozza elő.

A településkép védelmi helyi rendeletben kell a településszerkezeti védelmet megállapítani és térképmellékletekkel megjelölni. TAK-ban is ajánlatos szerepeltetni.

Alsódörgicse

Felsődörgicse

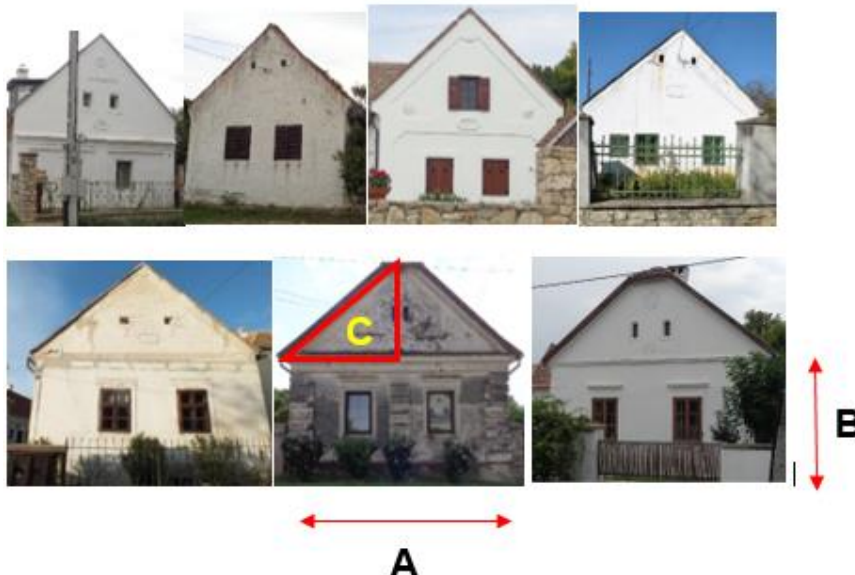
Kisdörgicse

3.1.3. Az utcaképvédelem paraméterei és a védelem céljának biztosítása
A védett utcaképekben a kialakult állapot követése alapszabály. Dörgicse településrészei szinte házról-házra megőrizték az 1858-ban dokumentált házállományának beépítési formáját. A védelem része a telekméret és az építészeti tömeg mellett a hagyományos anyaghasználat és a vállig érő falazott kőkerítések, léckapuk alkalmazása.

A jellemző vonásokat (paraméterek) az alábbi sematikus ábra alapján lehet meghatározni:

- A) a lakóház homlokzati „szélessége” (általában 7,5- 9 m között)
- B) az épület homlokzati magassága az ereszig, (általában 2,8-4,3 m)
- C) α a tető hajlás-szöge ez határozza meg az arányokat (42-44°)

A védelem a paraméterek alkalmazásával tartható be. Lényeges az arányosság és a tetősík hajlások egyneműsége. Felújítás ill. szükség esetén új épület létesítése során is ezeket kell alkalmazni. Ennek betartásával illeszkedő és a védelem értelmét alátámasztó épület jöhet létre:

- Tartani kell az utcavonalon a beépítés kialakult ritmusát, az épületszélességet (kivétel a halmazos településrész Alsódörgicsén).
- Tartani kell az épület utcai homlokzatának arányosságát, A/B. Mérések szerint **Dörgicsén az A/B arány 1,7-1,9** között mozog. (Kivételt képeznek a széles, 3 ablakos házak, ott kb. 2,2 az arány.).
- Tartani kell a tetősík hajlás-szöget -**C**- a (meglévőkön) tapasztalt határokon belül **Dörgicsén a hagyományos tető hajlásszög** (mérések szerint) $\alpha = 42^\circ - 44^\circ$.

Dörgicse mindhárom történeti településmagjában általában jó megtartású, mai szempontból is elég tágas épületek találhatók. Mivel az állandó lakosok száma alacsony, jelentős az üdülés célú tulajdonlás. Ebből eredően az épületek rehabilitációját végzik, fejlesztés, toldás igénye nem jelentős. Igény esetén Dörgicsén a ház hosszhomlokzat közepe táján oldalsó tömeg toldásával bővítették a lakásegységet, amely beépített vagy tornáccal kombinált megoldású lehet. Új épületek is ezt a modellt követik, sok esetben archaizáló formai jegyek újra fogalmazásával.

Felsődörgicse, Csicsói út

új épületek: Alsódörgicse, Gernye u.

Kisdörgicse, Diófa u 10/b (vége)

3.1.4. településképi helyi védelem

- TELEPÜLÉS ÓSZERKEZETI VÉDELEM javaslatát az értékvédelmi terv 3.1. pontja tartalmazza.
- A TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁR számba veszi táblázatosan és a csatolt értékleltár adattárban részletezi a jellegzetes falusi épületeket, építményeket, ingatlanokat.
- A védelmi javaslatok a táblázatos ÉRTÉKLELTÁRBAN találhatóak kifejtve.
- **Műemléki védelemre javasolt**, kiemelkedő építészeti, történeti értéke alapján

No	utca/dűlő	hpsz	megnevezés
1	Alsódörgicse, Templom tér	318	Magtár, egykori piarista uradalom gazdasági épülete, 1812.
2	Alsódörgicse, Fő utca	198	Evangélikus templom és parókia együttese

Intézkedés:

A javaslatához el kell készíttetni az értékmeghatározó szakértői vizsgálatot a 2020. évi LXXXIX. tv. 2.§ (1) szerint =KöTv 7.§ 3a. pont alapján. (LTK közreműködésével)

- Az értékleltárban feltűntettük **a helyi településképi védelemre javasolt** épületeket, építményeket. A **JÓ PÉLDA** felhasználható a TAK szerkesztésében.

Dörgicse község / Veszprém megye

HELYI TELEPÜLÉSKÉPVÉDELEMRE JAVASOLT ÉPÜLETEK (38 tétel)			
No	utca/dűlő	hpsz	megnevezés
ALSÓDÖRGICSE			
1.	Fő utca 41	199	népi lakóház
2.	Fő utca 39	200	népi lakóház
3.	Fő utca 37	201	népi lakóház
4.	Fő utca	216	népi lakóház
5.	Fő utca 19	239	népi lakóház, 1886
6.	Szent Balázsi utca	214	népi lakóház, 1885 JÓ PÉLDA
7.	Gernyei utca	285	népi lakóház
8.	Bere köz	284	népi lakóház kartuson patkó alatta KK KZ monogram
9.	Bere köz	297	népi lakóház
10.	Bere köz	300	népi lakóház
11.	Zsédényi utca	307	népi lakóház JÓ PÉLDA
12.	Agyaglikai utca 1.	221,	népi lakóház
13.	Templom tér	203	tűzoltószertár, volt uradalmi kovácsműhely

FELSŐDÖRGICSE			
1.	Fő utca 47	164	népi lakóház
2.	Fő utca	76, 77	volt falusi iskola és bolt
3.	Fő utca	33	népi lakóház, JÓ PÉLDA
4.	Fő utca	28	népi lakóház, 1857 JÓ PÉLDA
5.	Fő utca	27	népi lakóház JÓ PÉLDA
6.	Fő utca	70/2	gazdasági épület egykor piarista rendi magtár 1890 körül JÓ PÉLDA
7.	Fő utca 64	20	népi lakóház JÓ PÉLDA
8.	Fő utca 62.	21	népi lakóház, JÓ PÉLDA
9.	Fő utca	71	népi lakóház, 1903
10.	Csicsói út 7.	135	népi lakóház, 1906 JÓ PÉLDA
KISDÖRGICSE			
1.	Diófa utca 10	518	népi lakóház, 1885
2.	Diófa utca 9.	516	népi lakóház, 1825
3.	Diófa utca 8.	515	népi lakóház
4.	Diófa utca 31.	570	Többlakásos falusi lakóház, utcavonallal párhuzamosan, 1885.
5.	Diófa utca 15.	529	népi lakóház, 1883
6.	Diófa utca 14.	528	Falusi birtokközpont emeletes, hosszú épület. Oromzatán Sárfy János, 1890, Külön kúria épület, 1890
7.	Diófa utca 13	527	népi lakóház, 1875
8.	Diófa u. 35	564	nép lakóház, két épületrész 1858-tól. Udvarban pajta JÓ PÉLDA
KÜLTERÜLET			
1.	Agyaglik	1411	Présház-pince EOV koordináták (X Y): 173665 547637
2.	Becce hegy	1206	Présház-pince EOV koordináták (X Y): 174468 550218
3.	Becce hegy	0183/12	Présház-pince EOV koordináták (X Y): 174217 550414 JÓ PÉLDA!
4.	Becce hegy	1184	Présház-pince EOV koordináták (X Y): 174686 549910
5.	Becce hegy	1119	Présház-pince, présgerenda felirata: „Vincze Isv (István) A 1745 di 11 octob R M” EOV koordináták (X Y): 174644 550372
6.	Kisleshegy	1645	présház-pince napsugaras vakolatdísszel, EOV koordináták (X Y): 174352 553184 JÓ PÉLDA
7.	Kisleshegy	087/80	Pince-présház, EOV koordináták (X Y): 174502 552756

Intézkedés: Az értékleltár alapján a védelemre javasolt értékek helyi településképvédelmi rendelet mellékletébe kerülnek ill. a jelenlegi rendelet felülvizsgálatával kerülhet be.

Az értékleltárhoz külön részletező értékleltár ADATTÁR kerül csatolásra

3.2. az önkormányzati feladatok meghatározása.

Jogalkotás jellegű tevékenység

- Kezdeményezni az örökségvédelmi hatóságnál az „ex lege” műemléki környezetek módosítását az irreális út ill. erdő, szántó stb. helyrajzi számokon jelzett ingatlan ésszerű határvonal elméleti megállapításával (értékvédelmi terv javaslata alapján).
A törvényi előírás szerint (2016. évi LXXIV tv. a településkép védelméről).
- Kezdeményezni kell a két műemléki védelmi javaslat értékvédelmi szakértői javaslatának elindítását a Lechner Tudásközpontnál.
- Települési Arculati Kézikönyv (TAK) készítése ill. ennek felülvizsgálata, gondozása jelen hatástanulmány alapján.
- A TAK és jelen hatástanulmány alapján helyi településkép védelmi rendelet megalkotása, ill. a településszerkezeti védelem megjelölése.
- Az utcakép védelmi javaslatoknak és a hagyományos faluképre jellemző lakóépületek fejlesztési javaslatainak szabályozási tervekbe való beépítése.

Örökségvédelmi tevékenység

- A TAK ismertetése és közreadása a helyi emberek széles körében. Célszerű egyszerűsített színes brosúra készítése és terjesztése (30 oldalnál ne legyen bővebb).
- A helyi védelem kihirdetése és a fejlesztési lehetőségek ismertetése.
- Pályázati támogatási lehetőségek keresése, megteremtése a helyi utcaképi és egyedi védelem alatt álló épületek felújításához (népi építészeti program, megújuló falu fejlesztési program).
- Zöldterületek és közterületek szabadter építészeti tervezés alapján való megújítása vagy karban tartása, gondozása. Turisztikai fogadólétesítmények fenntartása vagy koordinálása (Alsődörgicse Romterületi mosdó, Felsődörgicse Levendula ház, pihenőterületek).

Felhasznált irodalom:

- Vályi 1799 = Vályi András, Magyar Országnek Leírása, I. kötet, Budán 1799.
- Fényes Elek, 1851. = Magyarország geográfiai szótára, Mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik., Kiadta Fényes Elek, Pesten, 1851.
- Bél Mátyás, Veszprém megye leírása, A Veszprém Megyei Levéltár Kiadványai 6. (Veszprém, 1989) Harmadik alfejezet: Az alsó járásról Harmadik szakasz: E járás falvairól
- Veszprém Megyei Levéltár kiadványai (VESM-online) -Veszprém Megyei Levéltári Közlemények, 17 (2002), 19 (2007.), 21(2009)
- Balatonfüred és Balatonarács története - A Veszprém Megyei Levéltár Kiadványai 14. (Veszprém, 1999) III. Középkor (szerk. Rainer Pál)
- Entz Géza – Gerő László, A Balaton környék műemlékei, Képzőm. Alap kiadón., Bp. 1958, 101-102 (Kisdörgicse néven Alsó-, Felső- és Kisdörgicse)
- Koppány Tibor, A Balaton környékének műemlékei, OMF, Bp., 1993. (ISBN 963-7143-30-0), 19, 57, 135-136
- MRT 2 (1966)
Magyarország régészeti topográfiája [Archaeological sites of Hungary]. - Budapest : Akad.K. - 2.köt. Veszprém megye régészeti topográfiája / szerk.: Sági Károly. A keszthelyi és tapolcai járás / írta: Bakay Kornél, Kalicz Nándor, Sági Károly. - 1969. - 266 p., 1 t. + 8 térk.mell., 18. Dörgicse, 84 o.-, 27.Kisdörgicse 119. o
- Cseh István, A Balatonkörnyék védett települései, =Építés- és Építészettudományi Közlemények 1966. /1. (klny.) 147-152
- Dörgicse településszerkezete a XIX. században, (szerző megnevezése nélkül)
Dörgicsei Hírnök periodika 2020/1
- B. Wellisch Márta, Középkori lakóházak az alsódörgicsei templomnál, Castrum, 8.sz (2008) 49-65

Középkori oklevelek

Zala vármegye története. Oklevéltár 1. 1024-1363 (Budapest, 1886.

- 42 o.. A fehérvári káptalan levele a Halom nevű hegy alatti **dörgicsei** szőlőről. **1269.** apr. 3. (név forma: Derguche) 138.old.
- 104. A veszprémi káptalan bizonyáglevele **Dörgicse** nevű birtok határjárásáról. **1312.** jul. 8.(név forma: Feldergechey -Felsődörgicsei, Tihany-Tikon)

Zala vármegye története. Oklevéltár 2. 1364-1498 (Budapest, 1890.) 402

- 175. De Vicedominis Máté esztergomi vicarius, Demeter tihanyi apátnak az arácsi, kereki, füredi, kövesdi, örményesi, **dörgicsei** stb. tizedek miatt fennforgó vitás ügyében ítélt. Esztergom, **1416.** mart. 31.

Urbáriumok Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL) gyűjteményében:

- **1758** (kéziratos lista) (HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 089. - No. 079.)
- **1780** Mária Terézia Úrbéri Tabellák, MEGY=ZALA
- MNL OL T 1 Delineationes aedilium (17. sz.-19. sz.) • T Kormányhatósági fondokból kiemelt tervek (17. sz.-20. sz.) • T – Tervtár **Aedificia in possessionibus Alsó, et Felső Dörgicse** [T 1 No 9/1] **1774** épületek Alsó et Felső Dörgicse tulajdonában

Szerző adatai

Pagony Táj- és Kertépítész Kft. megbízásából (képv. Vincze Attila vezető tervező)

Dr. Vukov Konstantin

vukov.konstantin@chello.hu

okl. építésmérnök, műemlékvédelmi szakmérnök

É-1-3776, SZÉS-5 műemlékvédelmi szakértő (Magyar Építész Kamara)

kulturális szakértő: 21-022 műemléki érték dokumentálása (ME)

Nyilatkozat

Alulírott Dr. Vukov Konstantin nyilatkozom, hogy Dörgicse község települési örökségvédelmi hatástanulmányának készítésében megfelelő jogosultsággal és a hatályos 2020 évi LXXXIX törvény által módosított 2001 évi LXIV. tv a kulturális örökség védelméről és a hatályos 68/2018. (IV.9.) kormányrendelet rendelkezéseinek megfelelően jártam el.

Bp. 2020. 08.19.

Dr. Vukov Konstantin